

**Západočeská univerzita v Plzni  
Fakulta filozofická**

**Diplomová práce**

**Mediální obraz běloruské  
politické krize po volbách  
roku 2020**

**Mikita Mazurenka**

**Západočeská univerzita v Plzni**

**Fakulta filozofická**

Katedra Sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

**Diplomová práce**

**Mediální obraz běloruské politické**

**krize po volbách roku 2020**

**Mikita Mazurenka**

**Vedoucí práce:**

**Prof. PhDr. Jan Váně, Ph.D.**

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

**Plzeň 2023**

## **Prohlášení**

**Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a použil jsem jen uvedených zdrojů a literatury.**

**Plzeň, 27. 04. 2023**

**Mikita Mazurenka**

## **Poděkování**

**S velkou vděčností bych rád vyjádřil své uznání a poděkování panu Prof. PhDr. Janu Váněmu, Ph.D a panu PhDr. Tomáši Kobesovi, Ph.D. za jejich cenné rady, odbornou pomoc a vedení v průběhu psaní mé diplomové práce.**

## Obsah

1. ÚVOD .....	6
2. TEORETICKÁ ČÁST .....	8
2.1. OKOLNOSTI FORMOVÁNÍ MEDIÁLNÍHO PROSTŘEDÍ V BĚLORUSKU .....	8
2.2. VÝVOJ POLITICKÉ KRIZE V BĚLORUSKU .....	13
2.3. DEZINFORMAČNÍ NARATIVY V BĚLORUSKÉM MEDIÁLNÍM PROSTŘEDÍ .....	20
2.4. MASOVÁ KOMUNIKACE A MASMÉDIA .....	25
2.5. TEORETICKÉ VÝCHODISKO: TEORIE NASTOLOVÁNÍ AGENDY .....	27
2.6. METODA DISKURZIVNÍ ANALÝZY .....	29
3. METODOLOGIE .....	31
3.1. SBĚR A ANALÝZA DAT .....	31
3.2. VÝZKUMNÝ CÍL A DÍLČÍ OTÁZKY .....	34
4. ANALYTICKÁ ČÁST .....	35
4.1. PŘEDVOLEBNÍ OBDOBÍ .....	35
4.1.1. Popření politické autonomie oponentů režimu .....	35
4.1.2. Ideologická rovina diskurzu .....	38
4.1.3. Legitimizační rovina diskurzu .....	40
4.1.4. Přeorientování diskurzu na politické krize jiných zemí .....	41
4.2. POVOLEBNÍ OBDOBÍ .....	42
4.2.1. Popření politické autonomie oponentů režimu .....	42
4.2.2. Ideologická rovina diskurzu .....	47
4.2.3. Legitimizační rovina diskurzu .....	49
4.2.4. Přeorientování diskurzu na politické krize jiných zemí .....	51
5. ZÁVĚR .....	52
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY: .....	55
7. RESUMÉ .....	62

## 1. Úvod

Fenomén nedemokratických politických systémů je úzce spojen s problémem šíření dezinformací. Nedemokratický politický režim může zasahováním do svobody médií upevňovat postavení jako dominantní zprostředkovatel a vnucovat svoji interpretaci politického dění. Šířením falešných zpráv každý jednotlivý politický systém může plnit různé cíle: ospravedlňovat násilí proti demonstrantům ve jménu zachování stability v zemi, odůvodnit invazi do jiného státu, vytvořit obraz vnější hrozby atd. Každé politické opatření, které nedemokratická vláda přijme, musí být podloženo argumenty, které jsou v souladu s mediální agendou nedemokratického režimu. Ospravedlnění represivních kroků ze strany státu díky šíření falešných zpráv souvisí s otázkou udržování a obnovování legitimacy. Dle S. Balíka (2004: 79) se legitimita stává pro nedemokratické režimy klíčovou otázkou, neboť tyto politické systémy postrádají mechanismy pro její obnovu, jako jsou svobodné a soutěživé volby. Toto vylučuje možnost tradičního obnovování legitimacy a vede nedemokratické režimy k hledání nových způsobů, jak svou legitimitu zajistit.

V rámci své diplomové práce jsem se rozhodl zaměřit na to, jak běloruský nedemokratický režim za pomoci státních médií reaguje na vypuknutí politické krize v zemi po prezidentských volbách roku 2020, včetně toho, jak je daná krize v běloruských státních médiích prezentována. Jak uvádí S. Greene (2022: 4), klíčem k zachování politické dlouhověkosti nedemokratického režimu A. Lukašenka jsou politické represe a vysoká státní kontrola nad médii, přičemž svoboda tisku je značně omezená nejen na úrovni autocenzury a obav z politického pronásledování, ale i na úrovni běloruské legislativy. S postupným nárůstem role státu v mediálním systému na straně jedné a narůstajícím potlačováním nezávislých médií na straně druhé běloruský nedemokratický režim nastolil monopol na televizní vysílání. Jelikož je běloruský stát také monopolním poskytovatelem internetu v zemi, u nezávislých digitálních médií v Bělorusku dochází k pravidelnému blokování webových stránek, kromě toho běloruská vláda několikrát zcela omezovala přístup k internetu na svém území. Politická krize, která v Bělorusku vypukla po prezidentských volbách v roce 2020, poukázala na další důležitý aspekt, který nepochybně souvisí s rámcováním témat v běloruských státních médiích: aktivní vliv ruských médií. Ruská média mají zásadní vliv na běloruské publikum, což odhaluje i průzkum běloruské asociace novinářů, který poukázal na to, že Bělorusové prostřednictvím ruských televizních stanic sledují zpravodajství jak o běloruských, tak i

o zahraničních politických událostech. Sladění informačních prostředí v běloruských a ruských státních médiích po zahájení protestů v Bělorusku navazovalo na dlouholetou informační kampaň v ruských státních médiích, která byla cílená proti sousedům Ruska, zemím NATO a Spojeným státům, v důsledku čehož se jak v běloruských, tak i v ruských státních médiích často objevovaly obvinění NATO z organizování a podpory masových protestů (O. Manaev 2021: 372–382). Jako hlavní cíl diplomové práce jsem si stanovil provedení analýzy negativního rámcování reakcí zemí východní a střední Evropy, které vyjádřily nesouhlas s průběhem prezidentských voleb nebo odsoudily potlačení demonstrací, v běloruských státních médiích.

V teoretické části diplomové práce se budu opírat o teorii nastolování agendy. Jak uvádí F. Kalvas (2009: 13), teorie nastolování agendy na základě analýzy politické, mediální a veřejné agendy odhaluje problém prosazování určitých témat do veřejného diskurzu. Pro splnění cíle diplomové práce jsem se rozhodl použít metodu kritické analýzy diskurzu. Analýza mediálního diskurzu pomáhá odhalit vztah nadřazenosti, neboli pomáhá odhalit *skrytou moc*. Jak zmiňuje Fairclough (2001: 49–55), diskurz tváří v tvář se od mediálního diskurzu liší tím, že v prvním případě jsou zprostředkovatelé informace schopni reflexe a reagují na argumenty společnosti, avšak v rámci mediálního diskurzu konečný mediální produkt do jisté míry získává charakter zboží mezi *výrobcem a spotřebitelem*. V případě mediálního diskurzu má analýza textů kumulativní povahu: každý jednotlivý text je třeba analyzovat v kontextu dalších textů, které se týkají stejného problému. Daný způsob analýzy pomůže odhalit, jak přesně mediální prostředky prosazují určitá témata a jakým způsobem jednají se svým *konečným spotřebitelem*. Na základě diskurzivní analýzy lze sledovat strukturální vztahy dominance, diskriminace, moci a kontroly, které se projevují v jazyce (J. Blommaert 2005: 22). Z mého hlediska aplikace diskurzivní analýzy na případ Běloruska může přinést nové poznatky a poukázat na nastolení diskurzu a vztahu nadřazenosti v rámci nedemokratického politického systému. Pro sběr dat jsem se rozhodl použít archiv zpráv a článků nejsledovanější televizní stanice v Bělorusku, který je k dispozici na internetu v textové podobě.<sup>1</sup> Výsledkem této diplomové práce by měla být analýza témat, která se

---

<sup>1</sup> Jak odhaluje průzkum veřejného mínění, který provedlo v letech 2017-2018 informační a analytické centrum při úřadu prezidenta Běloruské republiky, nejsledovanější televizní stanicí v Bělorusku je ONT (Plný název Obshchenatsional'noye televideniye; v překladu z ruštiny do češtiny: celostátní televizní stanice). Dále ve své diplomové práci budu používat zkratku ONT. Informační a analytické středisko při úřadu prezidenta Běloruské republiky. 2018. Běloruská republika v zrcadle sociologie.

objevovala ve vztahu k zemím východní a střední Evropy, které kritizovaly průběh voleb v Bělorusku v roce 2020, a následná analýza způsobu interpretace politických událostí v běloruských státních médiích.

## 2. Teoretická část

### 2.1. Okolnosti formování mediálního prostředí v Bělorusku

Podle zprávy Freedom House běloruská vláda v roce 2021 zablokovala přístup na více než 100 zpravodajských internetových stránek, včetně nejpobulárnějších serverů v zemi.<sup>2</sup> Masivní zásah proti nezávislým médiím během posledních dvou let souvisí se zpravodajstvím o demonstracích, které vypukly v Bělorusku po prezidentských volbách v roce 2020. Avšak v Bělorusku omezení svobody tisku souviselo s nastolením nedemokratického režimu, který se začal formovat po prvních a jediných demokratických volbách v dějinách nezávislého Běloruska. Jak uvádí A. Sahn (2009: 50–51), po nástupu k moci v roce 1994 se A. Lukašenko soustředil na posilování vertikální struktury moci a zavedení přísných kontrol zaměřených na média. Prvním terčem se stala státní média: v letech 1994–1995 došlo k odvolání šéfredaktorů nejvýznamnějších státních novin. Kromě toho řada nezávislých novin přišla o povolení k tisku na území Běloruska, což mělo za následek například vytlačení opozičních politiků z veřejného prostoru, ti pak také neměli možnost oslovit voliče prostřednictvím státních médií. První prezidentské období A. Lukašenka se vyznačovalo výrazným posílením role státu, ztrátou zastoupení opozičních stran v Parlamentu a explicitní polarizací mezi státní a nestátní sférou, což vedlo k získání dominantního postavení státu v mediálním prostředí Běloruska. Jak zmiňuje P. Zurawski vel Grajewski (2005:88–89), snahy Evropské unie o tlak na demokratizaci Běloruska se ukázaly jako neúčinné. Napětí mezi EU a běloruským nedemokratickým režimem vzrostlo v době parlamentních voleb v roce 2000 a druhých prezidentských voleb v roce 2001, které byly prohlášeny za neplatné na základě nedodržování standardů OBSE. Diplomatické vztahy mezi EU a Běloruskem, které byly navázány v roce 1992, se rychle zhoršily po nástupu A. Lukašenka do funkce prezidenta. Politický kurz nedemokratického politického systému Běloruska a orientace na Moskvu byl konečně formalizován v roce 2003, kdy A. Lukašenko prohlásil za běloruskou státní ideologii oddanost *východoevropské civilizaci*, odmítnutí západních liberálních hodnot a orientaci na

---

Zdroj: <http://eschool.by/wp-content/uploads/2019/04/011.pdf>

Archiv televizní stanice ONT: <https://ont.by/news/categories/policy>

<sup>2</sup> Zdroj: <https://freedomhouse.org/country/belarus/freedom-world/2022>



sovětskou minulost. Jak poznamenává A. Sahn (2009: 58), krátké období *politického tání* a zlepšení vztahů mezi EU a Běloruskem se často odehrává na pozadí krize v bělorusko-ruských vztazích: příkladem může být energetická krize mezi Ruskem a Běloruskem v roce 2007. Nicméně krátkodobé zlepšení vztahů s EU neovlivnilo politický kurz A. Lukašenka, který vylučuje možnost provedení demokratických reforem.

Dalším krokem k upevnění dominantního postavení v běloruském mediálním prostoru bylo přijetí mediálního zákona v roce 2008. Jak uvádí O. Manaev (2014: 212), zákon o masmédiích z roku 2008 stanovil řadu dalších omezení pro nezávislé novináře: daný zákon zpřísnil podmínky pro získání novinářské akreditace a stanovil právo na zamítnutí akreditace z důvodu *šíření nepřesných informací, které by mohly poškodit státní či veřejné zájmy*. V roce 2008 A. Lukašenko v reakci na přijetí nového zákona otevřeně prohlásil, že vidí *nejničivější hrozbu* ze strany médií, která nejsou pod kontrolou vlády.<sup>3</sup> Cílem mé práce však zůstává zjistit, jak nedemokratický běloruský režim vnucuje interpretaci politického dění, která je v souladu se *státními zájmy* a která musí sloužit jako nástroj k obnovování legitimacy stávajícího režimu.

Jak zmiňuje Leshchenko (2008: 1421–1422), nedemokratický běloruský režim ospravedlňuje represe vůči demokratické opozici a nezávislým médiím hájením státních zájmů, přičemž ve svých projevech A. Lukašenko prohlašuje kritiky režimu za *zrádce národa* a odkazuje na běloruskou státní ideologii. Státní ideologie v podání A. Lukašenka stojí na myšlence slovanské jednoty, glorifikace kolektivismu, který je alternativou k západnímu individualismu, odolnosti vůči vnějším (západním) vlivům, což dohromady tvoří obrázek o nadřazenosti politických zájmů běloruské vlády nad mezinárodními smlouvami a zákony. Silná orientace na sovětskou kulturu ovlivňuje i interpretaci běloruských dějin v podání běloruské vlády: v souvislosti s druhou světovou válkou se používá například pojem *velká vlastenecká válka* a běloruská národní identita se prolíná s pojetím *sovětského člověka* (N. Bekus: 2008). Prosazování státní ideologie prostřednictvím převzetí kontroly nad médii slouží jako nástroj k ospravedlnění represivních kroků ze strany běloruského režimu. Výklad politické situace, kdy jsou evropské požadavky na zavedení demokracie do běloruského politického systému vnímány jako porušení suverenity Běloruska, posiluje nedemokratický režim A.

---

<sup>3</sup> Zpráva mezinárodní mise v Bělorusku (2009: 13). Zdroj: [https://baj.by/sites/default/files/analytics/files/mission\\_report\\_rus\\_0.pdf](https://baj.by/sites/default/files/analytics/files/mission_report_rus_0.pdf)

Lukašenka a legitimizuje jeho nedodržování mezinárodních norem v oblasti lidských práv.

Odolnost vůči *vnějším vlivům* se však v případě běloruského režimu nevztahuje na vliv ze strany Ruska, které má významný vliv na běloruské mediální prostředí. Jak uvádí T. Kuzio (2016: 2–3), zahraniční politika Ruska se ve vztahu k sousedním státům opírá o koncept tzv. *ruského světa* (*orig. Russian World*), který stojí na konzervatismu, přesvědčení o nadřazenosti ruské kultury a rozšiřování vlivu ruské pravoslavné církve. Podle A. Sergunina (2015: 349) je myšlenka *ruského světa* součástí strategie *měkké síly* (*soft power*) Ruska, která vznikla jako reakce na prodemokratické revoluce v zemích bývalého Sovětského svazu. J. Nye popisuje (2004: 17–28) *měkkou sílu* jako schopnost dosáhnout požadovaných výsledků na základě dobrovolného zapojení jiných politických aktérů, což je alternativou k donucovacím prostředkům *tvrdé síly*, a uvádí základní zdroje: přitažlivost kultury, politických hodnot a zahraniční politiky.<sup>4</sup> Úspěch aplikace *měkké síly* mnohem více závisí na osobách zprostředkovatelů a spotřebitelů informace než úspěch aplikace *tvrdé síly*, což znamená, že pokus o aplikaci *měkké síly* vzhledem ke konečnému spotřebiteli není zcela v rukou jednotlivého státu, na rozdíl od *tvrdé síly*. Jak uvádí J. Nye (2004: 24), případ aplikace *měkké síly* ze strany Sovětského svazu ve vztahu k zemím Varšavské smlouvy je ukázkou selhání aplikace *měkké síly*, která vyvrcholila v *tvrdou sílu* v podobě invaze do Maďarska a Československa. Sovětská *měkká síla* oslabila své postavení v důsledku opakovaného využití *tvrdé síly*. V případě současného Ruska lze nalézt určité paralely se střídavou aplikací strategie *měkké* a *tvrdé síly*. Rusko opakovaně používalo v postsovětském prostoru nástroje *tvrdé síly*: naposledy ve vztahu ke Gruzii a Ukrajině, což je v rozporu s oficiálně prohlášenou přičylností Ruska k nenásilným formám vedení zahraniční politiky. Použití *tvrdé síly* ze strany Ruska nepochybně ovlivnilo postavení ruské *měkké síly* ve vztahu ke Gruzii a Ukrajině, avšak je nutné přiznat, že Rusko stále úspěšně aplikuje v některých zemích strategii *měkké síly*.

Případ Běloruska je zajímavý tím, že potlačení nezávislých běloruských médií režimem A. Lukašenka vyústilo v prohloubení závislosti na ruském mediálním prostředí, čímž běloruský nedemokratický režim stvrdil závislost Běloruska na Rusku. Jak uvádí V. Jandjuk (2004: 58), ruská média, která do značné míry prosazují

---

<sup>4</sup> Kultura v pojetí měkké síly obsahuje rozšíření popularity jak vysoké (literatura, umění a vzdělání), tak populární kultury (masová zábava) země. Politické hodnoty, které vláda prosazuje ve svém domácím prostředí, bezprostředně korelují s přitažlivostí politických hodnot země v zahraničí (J. Nye: 2004).

*imperiální diskurz*, jsou důležitou součástí běloruského informačního prostoru. V. Jandjuk však poznamenal (2004: 58), že ruská média jsou často kritičtější vůči běloruské vládě než běloruská státní média, v souvislosti s čímž byly ruské sdělovací prostředky také cenzurovány. Rusko tak během vlády A. Lukašenka získalo velký vliv na mediální prostor v Bělorusku. Ale navzdory tomu, že běloruská státní ideologie se v mnoha ohledech podobá konceptu tzv. *ruského světa*, a to například v otázkách protizápadní rétoriky a panslavismu, tak se podle mého mínění tyto koncepty liší svou orientací diskurzu. Propagace běloruské ideologie prostřednictvím státních médií je určena především pro běloruské publikum za účelem udržení legitimacy nedemokratického režimu A. Lukašenka, ale prosazování konceptu *ruského světa* je nástrojem zahraniční politiky Ruska, který je zaměřený jak na vnitřní ruské publikum, tak i na vnější publikum pro udržení *sféry vlivu* a potlačení prodemokratických sil v bývalých sovětských republikách.

J. Szostek se ve svém článku věnuje analýze, jak ruská vláda zasahuje do veřejného diskurzu v Bělorusku a na Ukrajině za účelem chránění své *sféry zájmů* (2018). Jak uvádí J. Szostek (2018: 308–309), ruská vláda využívá vliv ruských médií v zahraničí pro realizaci cílů domácí i zahraniční politiky, přičemž v zahraničním tisku se ruská média opírají o používání ruštiny v bývalých sovětských republikách a kladou velký důraz na *kulturní vazby a společnou historickou minulost* s Ruskem. Jak zmiňuje J. Nye (2004: 77–78), v období studené války Sovětský svaz využíval zdroje *měkké síly* pro propagaci komunistického hnutí jako alternativy k *západnímu imperialismu*. Sovětská *měkká síla* byla zaměřená na šíření dezinformací o Západu, glorifikaci role Sovětského svazu při ukončení druhé světové války a propagaci sovětské vědy. Dnešní zahraniční politika Ruska se v mnoha ohledech podobá sovětské zahraniční politice v období studené války. J. Szostek jako příklad protizápadní rétoriky ze strany ruských médií poukazuje (2018: 316) na obsah vysílání ruských televizních stanic v Bělorusku, který zahrnuje rétoriku tlaku jak na Rusko, tak i na Bělorusko ze strany *agresivního amerického unilateralismu*. Nehledě na to, že v případě Běloruska a Ukrajiny lze hovořit o různé míře vlivu ruských médií na mediální prostředí těchto dvou zemí, vysílání ruských médií jak v Bělorusku, tak i na Ukrajině, má tzv. *dvojnárodní* podobu, kdy spolu s informacemi o domácí politice těchto zemí ruská média zdůrazňují *propojenost postsovětských politických systémů* a uvádí čtenáře do problematiky Ruska (J. Szostek: 2018). Avšak během napětí ve vztazích Ruska se sousedními státy se často

ruská média vzdalují od *dvojnárodního* modelu ve zpravodajství a upřednostňují rétoriku Kremlu při interpretaci politického dění v určité zemi. Jak uvádí J. Szostek (2018: 316), krize v bělorusko-ruských vztazích, která vypukla v roce 2010 během nadcházejících prezidentských voleb v Bělorusku, je ukázkou střetu zájmů v běloruských a ruských státních médiích, kdy v ruských médiích docházelo k otevřené kritice běloruského režimu, na což běloruská vláda reagovala cenzurováním vysílání ruských televizních stanic.

Dle analýzy Běloruské asociace novinářů připadalo v běloruském televizním vysílání v letech 2018–2019 u čtyř z osmi televizních kanálů více než 60 % obsahu na ruskou mediální produkci.<sup>5</sup> Alternativu dominanci ruských a běloruských státních médií v běloruském televizním vysílání nabízí nezávislá televizní stanice *Belsat*, která je součástí *Polské televize* (Telewizja Polska S. A.) a je přístupná divákům v Bělorusku přes satelit a internet. Státní monopol na rozhlasové vysílání poněkud narušují zahraniční rozhlasové stanice, které jsou přístupné přes internet: *Rádio Svobodná Evropa*, *Eurorádio (Evropské rádio pro Bělorusko)* a *Rádio Racyja*. Represe vůči nezávislým médiím v Bělorusku pravděpodobně nejvíce komplikují práci novinářům tištěných médií vzhledem k omezení tisku a distribuci nezávislých novin na území Běloruska.<sup>6</sup> Běloruská asociace novinářů zdůrazňuje rostoucí roli aplikace *Telegram* v zemi a zdůvodňuje to tím, že kanály v aplikaci *Telegram* slouží jako úkryt před tlakem režimu A. Lukašenka jak pro čtenáře, tak i pro představitele nezávislých médií. Aplikace *Telegram* v Bělorusku nabývá na stále větší popularitě a stává se důležitou součástí mediálního prostředí dnešního Běloruska, na což se snaží reagovat i běloruská vláda, která není schopna cenzurovat obsah nezávislých médií v aplikaci *Telegram*, založením provládních kanálů v *Telegramu*. Jak uvádí M. Wijermars (2022: 138), běloruský nedemokratický režim po vyniknutí politické krize v roce 2020 vnímal *Telegram-kanály* jako prostředek *vnějšího vlivu*, který podnítil sociální nespokojenost v zemi. V roce 2021 ministerstvo vnitra Běloruska označilo víc než 100 *Telegramových kanálů* za extremistické organizace, což v praxi znamenalo pronásledování kvůli sdílení zpráv na stránce *Telegramu*, které byly označené za extrémistické. Interpretace politické krize a rostoucí popularita alternativních mediálních prostředků jako důsledků *vnějšího*

---

<sup>5</sup> Zdroj: [https://baj.by/sites/default/files/event/files/2020/report\\_media2020\\_bel.pdf](https://baj.by/sites/default/files/event/files/2020/report_media2020_bel.pdf) Běloruská asociace novinářů. 2020. Analytická zpráva "Média v Bělorusku".

<sup>6</sup> <https://baj.by/sites/default/files/analytics/files/2022/smi-01672022-ru.pdf> Běloruská asociace novinářů. 2022. Analytická zpráva "Média v Bělorusku".

*vlivu* nás vrátí zpět k otázce prosazování státní ideologie běloruským režimem. Protizápadní rétorika v běloruských státních médiích, obvinění Západu z organizace demonstrací, narůstající represe a z toho vyplývající izolacionistická politika běloruského nedemokratického režimu tvoří mediální prostor v Bělorusku dnes. Politická krize, před kterou stojí v současné době režim A. Lukašenka, nepředpokládá zmírnění represí vůči oponentům režimu a nezávislých médií.

## **2.2. Vývoj politické krize v Bělorusku**

V předchozí kapitole jsem se dotkl tématu postupného vytlačení opozice z vládních struktur a posléze i z mediálního prostředí v Bělorusku. Běloruská opozice po nástupu A. Lukašenka k moci v roce 1994 přišla o zastoupení v parlamentu, v současné době se nepodílí na procesu politického rozhodování a je zbavena prostředků pro oslovení voličů přes státní média. Avšak specifikem běloruského nedemokratického systému bylo to, že běloruská opozice byla zastoupena ve všech prezidentských volbách. Jak uvádí P. Hlaváček (2005: 418), institut voleb v Bělorusku splňuje funkci jednostranného potvrzení a legitimizace politického kurzu stávající běloruské vlády, nikoliv získání zpětně vazby a reflexe pro korekci politických rozhodnutí. Tímto způsobem režim A. Lukašenka v Bělorusku prokazuje jak tendenci k mobilizaci loajálního publika skrze účast ve volbách a obnovování legitimacy, tak i tendenci k depolitizaci svých odpůrců. Mobilizační rysy současného běloruského politického systému navazují na zvláštní sovětskou politickou kulturu, která se vyznačovala podřízeným a participativním charakterem. Provedení voleb a referendum je jedinou přímou vazbou mezi běloruskou vládou a společností, což v každém případě souvisí s problémem obnovování a potvrzování legitimacy v nedemokratickém politickém systému.

Jak zmiňuje S. Balík (2004: 67–70), problematika legitimacy obsahuje prvky argumentů, působení, procedur a symbolů, přičemž argumenty tvoří rozsáhlejší oblast problematiky legitimacy. Argumenty v dané oblasti obsahují několik typů: geneze panství (daný typ argumentů se týká původu panství a navazuje buď na nezpochybnitelnou autoritu vůdce, nebo na společenskou smlouvu), vlastnosti panství (zdůvodnění dosažených úspěchů panovníka, bezalternativnost panství nebo převaha stávajícího panství nad předchozím) a vizi dobrého panství (fiktivní nebo skutečná příbuznost společenských zájmů a zájmů panství). Prvky působení zahrnují například oblast ekonomiky, vojenství, vnější a vnitřní politiky. Prvek procedur obsahuje právní a

systemové procedury (volby, dělba moci, formální zákonitost atd.), přičemž oblast procedur je významná jak pro demokratické, tak i nedemokratické režimy, které se mohou snažit zpevnit oblast procedur zavedením cenzury, agitací nebo propagandou. Symbolické prvky se projevují v národních svátcích, výročí, státních a národních symbolech. Výše uvedené prvky dohromady tvoří oblast legitimacy, která je spojena s efektivitou vykonávání moci. Legitimita tak umožňuje efektivní vykonávání moci bez nutnosti použití donucovacích prostředků. Legitimita panství v demokratické společnosti uspokojuje veřejné zájmy skrze zapojení občanů do rozhodovacího procesu, kdy v nedemokratickém politickém systému vládnoucí strana tlačí na obyvatelstvo za účelem dodržování legitimizačních požadavků, které byly stanoveny vládou. Avšak je chybou tvrdit, že nedemokratický politický režim nedisponuje legitimitou. Nedemokratické politické systémy používají legitimizační nástroje a odkazují na terminologii běžně používanou v demokratismu (suverenita, reprezentace, demokracie atd.), avšak tyto termíny v nedemokratickém politickém systému získávají jiný význam. V případě běloruského nedemokratického režimu lze pozorovat nadřazenost prvků argumentů a symbolů v oblasti legitimacy. Běloruská státní ideologie navazuje na sovětskou politickou kulturu a staví argumentační linku na prosazení hesel o *existenci vnější hrozby ze strany Západu a zásahů do suverenity Běloruska* do mediálního diskurzu. Symbolismus běloruské politické kultury tkví ve státních oslavách výročí od konce *velké vlastenecké války* a glorifikaci role Sovětského svazu při osvobození Evropy od nacismu. Kromě toho se oblasti argumentů a symbolismu v případě Běloruska často prolínají s oblastí procedur, kdy běloruská vláda v předvolebním období prosazuje obraz demokratické opozice jako agentů *cizí sféry vlivu*. Jak uvádí P. Hlaváček (2005: 418–420), zapojení opozičních sil do volebních kampaní také plní funkci legitimizace režimu A. Lukašenka, který je prezentován v mediálním prostředí skrze státní média jako *obránce národních zájmů před vnější hrozbou*. Avšak jak bylo uvedeno výše, protizápadní rétorika a marginalizace opozice byly spíše zaměřeny na loajální publikum. Argumentační linka směrem k depolitizované části populace a odpůrcům režimu byla postavena na bezalternativnosti vlády A. Lukašenka nebo *společenské smlouvě*.

Bedford ve vztahu k depolitizaci běloruského obyvatelstva používá termín *společenské smlouvy* a uvádí (2021: 810–812), že obsah dané společenské smlouvy se během vládnutí A. Lukašenka vyvíjel od zaručení finančních a sociálních jistot za

neúčast na politickém životě až po zaručení *národní bezpečnosti*, což bylo ovlivněno vypuknutím ukrajinské krize a invazí Ruska na Ukrajinu v roce 2014. Chybějící mechanismy získání zpětné vazby vedly k tomu, že rétorika o udržení stability v zemi a prosazení *nepsané společenské smlouvy* stále dominovaly diskurzu státních médií i před zahájením prezidentské volební kampaně v roce 2020. Jak uvádí Bedford (2021: 812), zlomovou událostí pro ukončení sociální smlouvy mezi depolitizovanou částí běloruského obyvatelstva a nedemokratickým režimem A. Lukašenka byla dezinformační kampaň po vypuknutí pandemie COVID-19 v běloruských státních médiích na jaře roku 2020 a absence pandemických opatření ze strany běloruské vlády. Dlouholetá zkušenost s potlačením nestátního sektoru se projevila i v době pandemie, kdy občanské iniciativy, které se snažily nahradit absenci státu ve sféře zdravotnictví zakoupením zdravotnických pomůcek, byly běloruskou vládou potlačeny. Vedle represí vůči občanské společnosti v době pandemie COVID-19 běloruská vláda ignorovala výzvy k zavedení karanténních opatření a v květnu roku 2020 uspořádala tradiční vojenskou přehlídku. Bedford tvrdí (2021: 814), že mobilizace občanů, která proběhla na pozadí rozvoje iniciativ v době pandemie COVID-19, měla za následek i rostoucí politickou angažovanost a následné zapojení se do politického života v době uskutečnění prezidentských voleb v roce 2020.

Současná krize režimu v Bělorusku se vyznačuje vysokou mírou politizace napříč všemi vrstvami společnosti, což přispělo ke zrušení tzv. *nepsané společenské smlouvy* mezi běloruským obyvatelstvem a represivním režimem, v jehož rámci režim zaručoval sociální jistoty za neúčast v politických záležitostech. Dlouhodobá strategie běloruského režimu, která měla za cíl mobilizaci loajálního publika na straně jedné a depolitizaci odpůrců režimu na straně druhé, začala v roce 2020 selhávat. Jak uvádí J. Holzer (2007: 145–147), jedním z hlavních nástrojů běloruského režimu v rámci politiky depolitizace odpůrců a mobilizace prorežimní základny jsou prorežimní média. Tendence k mobilizaci prorežimní základny, kterou tvoří mládežnické a odborové organizace, které jsou pod kontrolou prezidentského úřadu, narůstají v období voleb a referend, přičemž komunikace mezi elitami a potenciálním voličem neprobíhá prostřednictvím stranického systému. Dané specifikum běloruského režimu dle Hlaváčka (2012: 367–371) svědčí o systematické marginalizaci politických stran v politickém systému Běloruska. Protistranický politický režim A. Lukašenka fakticky vyřadil politické strany ze systému politického rozhodování nehledě na jejich loajalitu

vůči vládnoucím elitám. Opoziční strany v Bělorusku tak fungují na pomezí stranického systému a mohou se zapojit do účasti ve volbách, které nesou nesoutěživý charakter, což má do jisté míry vliv na legitimizaci běloruského politického systému, nicméně danou možnost političtí aktéři využívají v první řadě pro oslovení širšího publika a pro získání přístupu k médiím. Zapojení se do nesoutěživých voleb je jednou z mála strategií opozičních stran, která slouží k přilákání pozornosti voličů a dovoluje opozičním strukturám pohybovat se v rámci běloruské legislativy. Daná strategie opozičních struktur má za účel zvýšení zájmu o politické dění v zemi. Dlouholeté úsilí ze strany opozičních struktur o překročení bariéry depolitizace a faktory, jež byly popsány výše, přispěly v roce 2020 k oživení běloruské občanské společnosti a k rozvoji nových iniciativ.

Bedford ve vztahu k ose *mobilizace-depolitizace* používá metaforu (2021: 812) *zneplatnění již dávno neplatné společenské smlouvy*. Nevýhodné postavení nedemokratického systému by mohlo poskytnout novou šanci tradičním antisystémovým stranám navázat spolupráci s širším publikem před blížícími se prezidentskými volbami, avšak do čela politického dění vstoupili kandidáti bez stranické příslušnosti. Jednou z příčin neúspěchu spolupráce opozičních stran s nelhostejnou částí běloruské společnosti je dle mého názoru dlouholetá marginalizace stranického systému, které jsem se věnoval výše. Avšak Bedford uvedla i další faktory, které vedly k prudkému zvýšení důvěry vůči novým politickým aktérům. Dle Bedford (2021: 814) politická apatie, která převládala v běloruské společnosti, vedla k poklesu důvěry jak vůči nedemokratickému režimu, tak i vůči opozičním stranám, které se zapojovaly do nesoutěživých parlamentních a prezidentských voleb, v jejichž důsledku měly před sebou dlouholetou historii neúspěšného politického odporu. Kromě toho aktivismus a občanská mobilizace, které se začaly vyvíjet v běloruské společnosti po vypuknutí pandemie COVID-19, později přerostly v politickou angažovanost. Dalším důvodem, který vyzdvihla Bedford (2021: 814), je skutečnost, že opoziční strany v minulosti kladly velký důraz na podporu rozvoje běloruštiny a běloruské kulturní identity a odklonu od sféry vlivu Ruska, což mohlo odradit velkou část depolitizované společnosti. Naproti tomu noví kandidáti, kteří získávali na popularitě, nekladli velký důraz na geopolitická rozhodnutí, mezi něž patřili S. Cichanouski, V. Babaryka a V. Capkala. Tito tři potenciální kandidáti na prezidenta před prezidentskou kampaní v roce 2020 nikdy nespolečně spolupracovali s opozičními stranami a strukturami.



Predikcím úspěchu kandidátů bez stranické příslušnosti se budu věnovat v dalších odstavcích.

Jak zmiňuje A. Wilson (2021: 280–283), běloruská vláda se od počátku roku 2020 připravovala na klidný průběh prezidentské kampaně. Do prezidentské kampaně v polovině května 2020 se kromě A. Lukašenka zapojili umírnění kandidáti, zástupci proevropského křídla a tři kandidáti, kteří dosud nebyli spojeni s opozičními strukturami. Ve vztahu k proevropským opozičním stranám a strukturám A. Wilson používá termín (2021: 281) *tradiční opozice* a mezi důvody selhání strategie tzv. tradiční opozice uvádí neúspěšný pokus o nominaci společného proevropského kandidáta a snahu odložit prezidentské volby kvůli šíření pandemie COVID-19. Dle Wilsona (2021: 281) právě poslední skupina kandidátů představovala největší hrozbu pro nedemokratický režim A. Lukašenka. Podpora těchto kandidátů nabyla takových rozměrů, že je běloruská vláda nemohla ignorovat. S. Cichanouski byl autorem kanálu na YouTube, v němž široká běloruská veřejnost získávala prostor pro vyjádření svého nesouhlasu s politikou běloruské vlády. S. Cichanouski byl zatčen jako první z kandidátů na prezidenta již v květnu 2020 krátce po zahájení prezidentské kampaně. Později ho v politické kampani nahradila manželka, Sviatlana Cichanouská. V. Capkala se připojil k týmu A. Lukašenka během prvních prezidentských voleb v Bělorusku v roce 1994, později se věnoval rozvoji oblasti informačních technologií v Bělorusku. V roce 2020 V. Capkala opustil vládní struktury a zapojil se do prezidentské kampaně na straně opozice. Nehledě na to, že V. Capkala doložil k registraci víc než 150 tisíc hlasů, volební komise posoudila, že V. Capkala nedosáhl hranici 100 tisíc hlasů potřebnou pro registraci kandidatury v prezidentských volbách. K zatčení dalšího kandidáta na prezidenta, V. Babaryka, který je bývalým šéfem běloruské pobočky ruské Gazprombanky, došlo z důvodu podezření z korupce.

Nicméně je důležité zmínit, že ve všech prezidentských volbách mezi lety 2006 a 2015 opoziční tábor vůči nedemokratickému režimu A. Lukašenka vždy reprezentovali stoupenci evropské integrace. Jak zmiňuje N. Bekus (2008: 3–5), u běloruských opozičních struktur lze pozorovat prolínání otázky politického odporu vůči nedemokratickému režimu A. Lukašenka se snahou o prosazení běloruské národní identity, která je založena na evropských demokratických hodnotách. Avšak evropský projekt uchopení běloruské národní identity vstupuje do přímé konfrontace se státní ideologií běloruské vlády, která je založena na panslavismu. Jak uvádí J. Holzer (2007:

128–129), Lukašenkova neosovětská strategie prosazení ideologie se opírala o odkaz na ochranu sovětských hodnot, návrat sociálních jistot a nadřazenost ruštiny nad běloruštinou, zatímco běloruská opozice kladla důraz na obrození běloruské národní identity a zahájení demokratických reforem, což bylo dle Holzera překážkou pro běloruskou opozici, která se tímto způsobem neúspěšně snažila navázat dialog s běloruským obyvatelstvem. Nehledě na to, že snahy o prosazení neosovětské ideologie režimem A. Lukašenka jsou spíše vnímané jako ritualizace, J. Holzer zmiňuje, že neosovětská identita ovlivňuje nejen ekonomickou oblast běloruské společnosti. N. Bekus zdůrazňuje (2008: 24–25), že tyto dva protilehlé politické diskurzy ve vztahu k uchopení běloruské identity se v první řadě liší objemem nástrojů: běloruská vláda prosazuje státní ideologii prostřednictvím vzdělávacího systému, státních médií a úřadů, zatímco běloruská opozice nedisponovala přístupem k médiím a byla vyloučena z procesu politického rozhodování.

Prezidentské volby v Bělorusku v roce 2020 se tak vyznačovaly změnou strategie běloruské opozice, ústupem do stínu tzv. *tradiční běloruské opozice*, která reprezentovala proevropské křídlo, a odklonem od programu národního obrození. Potvrzuje to i Bedford, která mezi důvody úspěchu S. Cichanouské uvádí (2021: 814) i to, že kandidátka na prezidenta postavila svojí předvolební kampaň na provedení demokratických voleb, zatímco geopolitická agenda v kampani Cichanouské chyběla. Změna strategie spolupráce s širší voličskou základnou dle S. Bedford (2021: 815) vedla k repolitizaci běloruské společnosti, což naznačovala i skutečnost, že historická běloruská bílo-červeno-bílá vlajka ztratila svůj původní etnokulturní a proevropský význam, který do ní vkládali zástupci marginalizované proevropské opozice, a stala se vizitkou nového politického hnutí. Změnu strategie opozice a rostoucí repolitizaci lze pozorovat i na základě zastoupení žen v nově vznikajících politických seskupeních. Po vyloučení z politické kampaně výše uvedených kandidátů jejich místo v politických strukturách zaujaly ženy<sup>7</sup>, přičemž se S. Cichanouské podařilo dostat do závěrečného hlasovacího lístku. Zapojení kandidátky S. Cichanouské do nesoutěživých prezidentských voleb navazovalo na dlouhodobou strategii nedemokratického režimu A. Lukašenka, v jejímž rámci byla antisystémovým politickým silám umožněna účast v

---

<sup>7</sup> Babarykův tým po uvěznění kandidáta vedla manažerka volební kampaně politika, M. Kalesnikavová. Capkalův tým později začala reprezentovat manželka politika, V. Capkalová. Jak M. Kalesnikavová, tak V. Capkalová se rozhodly spojit síly s registrovanou kandidátkou na prezidenta, S. Cichanouskou (S. Bedford 2021: 809–810).

prezidentských volbách pro legitimizaci volebního procesu a nedemokratického politického systému. Ve vztahu k rostoucímu zastoupení žen v opozičních strukturách A. Wilson používá metaforu (2021: 283) *feminizace předvolební kampaně* a uvádí, že jedním z důvodů nevyhlášení kandidátky Cichanouské bylo přesvědčení běloruské vlády, že běloruská společnost nebyla zralá na zvolení ženy za prezidentku.

Dne 9. srpna 2020 se v Bělorusku uskutečnily prezidentské volby. Podle ústřední volební komise Běloruska A. Lukašenko obdržel 80,1% hlasů, S. Cichanouská skončila na druhém místě s 10,1% hlasů, každý z tří umírněných kandidátů, H. Kanapackaja, A. Dzmitryjeu a S. Cherachen, získal asi 1% hlasů.<sup>8</sup> Dne 10. srpna 2020 OBSE vyjádřila nad průběhem prezidentských voleb v Bělorusku znepokojení. Dle OBSE během volební kampaně v Bělorusku bylo porušeno právo na svobodu pokojného shromažďování, došlo k politicky motivovaným zatčením a nepřiměřenému použití síly ze strany policie proti protestujícím. Úřad OBSE pro demokratické instituce a lidská práva vyzval běloruskou vládu, aby přestala používat násilí proti demonstrantům a zveřejnila výsledky voleb ze všech volebních místností.<sup>9</sup> Jak uvádí A. Hansen (2022: 2), státní úředníci se v některých volebních okrscích dopustili sabotáže proti běloruské vládě zveřejněním skutečných výsledků voleb a prohlášení kandidátky S. Cichanouské za vítěze voleb, což bylo spíše výjimkou, jelikož sčítání hlasů po celém území Běloruska doprovázelo hromadné falšování. Po oznámení výsledků prezidentských voleb se po celé zemi začaly šířit masové protesty, na které běloruská vláda reagovala hromadným zatýkáním. Jak zmiňuje A. Hansen (2022: 2), i přes rozsáhlé násilné potlačení pokojných demonstrací občané Běloruska pokračovali v pokojných demonstracích dalších sedm měsíců po vyhlášení výsledků prezidentských voleb. Centrum pro lidská práva *Viasna* ve zprávě o situaci v oblasti lidských práv za rok 2020 uvedlo, že celkový počet zadržených během povolebních protestů v Bělorusku přesáhl 31 000 osob.<sup>10</sup>

V důsledku politického pronásledování opozičních politiků a aktivistů v Bělorusku došlo k masové politické migraci. Nežádka se politici a aktivisté rozhodli migrovat z Běloruska do zemí východní a střední Evropy, jak z bezpečnostních důvodů, tak i z důvodů pokračování politického odporu. Jednou z cílových zemí pro politickou migraci se tak stala Polská republika. Jak uvádí Bartoszewski (2021: 306–308),

<sup>8</sup> Zdroj: <https://eng.belta.by/politics/view/belarus-presidential-election-results-finalized-132578-2020/>

<sup>9</sup> Zdroj: <https://www.osce.org/odihr/belarus/459664>

<sup>10</sup> Zdroj: [https://spring96.org/files/misc/review\\_2020\\_en.pdf](https://spring96.org/files/misc/review_2020_en.pdf)

běloruská politická diaspora po prezidentských volbách roku 2020 začala ještě aktivněji formovat již dlouhá léta fungující síť běloruských opozičních organizací ve Varšavě, která zahrnovala masmédiá, opoziční struktury, iniciativy k odhalení trestných činů běloruských represivních orgánů atd. Přičemž aktivita běloruské diaspory byla zaměřena jak na běloruské publikum, tak i na navázání spolupráce s místními politiky. Vzhledem k tomu, že hlavní opoziční kandidát ve volbách 2020 S. Cichanouská uprchla do Litvy, začala se formovat spolupráce mezi členy běloruské diaspory, kteří začali rozvíjet politické iniciativy v různých městech a zemích.

Reakcí běloruské vlády na podporu opozičních lídrů jinými státy byla aktivní informační kampaň, která nahlížela na postvolební protesty prizmatem vměšování do národních zájmů Běloruska. Rostoucí izolace režimu A. Lukašenka měla za následek i postupné sladění rétoriky běloruských a ruských státních médií. Protizápadní rétorika běloruských státních médií nabývala nových rozměrů a postupně nabyla podoby ještě většího důrazu na potřebu rozšíření spojenectví s Ruskem (Manaev: 2021). V jednom z rozhovorů s ruskými novináři A. Lukašenko dokonce přímo zaútočil na státy, které přijaly politické azylanty z Běloruska, a obvinil z organizace protestů Polsko, Českou republiku, Litvu a Ukrajinu.<sup>11</sup> Později se tyto státy staly terčem agresivní informační kampaně v běloruských státních médiích. Přesun optiky z vnitropolitické krize na hledání vnějšího nepřítel navazuje na snahy běloruského režimu o prosazení neosovětské ideologie. V Bělorusku již dříve docházelo k vnitropolitickým krizím, které vyvolávaly zhoršení vztahů s EU. Současná politická krize v Bělorusku se však vyznačuje prohloubením závislosti Běloruska na Rusku jak v oblasti vnitřní, tak i vnější politiky. Tato závislost se prolíná i s nastolováním agend v běloruských státních médiích. *Dvojnárodní* model v podání ruských médií ve vztahu k politickému dění v Bělorusku nahradila permanentní dezinformační kampaň vůči zemím EU a jiným spojencům USA. V následujících kapitolách své diplomové práce mám za cíl rozvést způsoby negativního rámcování zemí s prozápadní orientací v podání běloruských státních médií.

### **2.3. Dezinformační narativy v běloruském mediálním prostředí**

V dané kapitole bych se chtěl zaměřit na to, jak běloruský nedemokratický režim v minulosti reagoval na vnitropolitické krize a krize v regionu skrze narativy v běloruských státních médiích a na to, jakou úlohu v tomto procesu hrála ruská státní

---

<sup>11</sup> Zdroj: <https://president.gov.by/ru/events/intervyu-predstaviteljam-vedushchih-rossijskih-smi>

média. V mediálním prostředí Běloruska má Rusko a ruská média zvlášť významnou úlohu. Je to dáno politickou závislostí nedemokratického běloruského režimu na Rusku a také částečně podobnou ideologickou nadstavbou obou nedemokratických režimů. Snaha o prosazení běloruské státní ideologie stejně jako využití měkké síly ze strany Ruska odkazuje na glorifikaci sovětské minulosti. Běloruský nedemokratický režim tak od prvních let nástupu k moci A. Lukašenka, kdy došlo k prohlášení panslavismu jako součásti státní ideologie, začal prohlubovat svou závislost na Rusku a ruském mediálním prostředí. Jak uvádí S. Eke (2000: 529–530), budování běloruské státnosti na základě sovětských principů vstupuje do střetu s imperialistickým pojetím panslavismu, přičemž od začátku svého vládnutí zdůrazňoval A. Lukašenko na jedné straně potřebu spojení s Ruskem, ale na straně druhé zároveň deklaroval nutnost bránit nezávislost běloruského státu. Hegemonistický vztah Ruska vůči Bělorusku S. Eke popisuje (2000: 529–530) prizmatem vnější politiky Ruska ve vztahu k postsovětským zemím, která nese název *blízké zahraničí*. Daný geopolitický koncept předpokládá omezenou suverenitu státu, setrvání ve sféře vlivu Ruska, což připomíná vnější politiku z období studené války, kdy hegemonický stát ekonomicky podporoval satelitní stát za cenu umístění vojenské základny v daném satelitním státu. Otázkou však zůstává, jak daný vztah nadřazenosti ovlivňuje běloruské mediální prostředí ve 21. století.

Jak uvádí A. Sahm (2009: 52–55), běloruská vláda si v nultých letech 21. století uvědomila hrozbu prohlubování závislosti na ruském mediálním prostředí, na což běloruská vláda reagovala vyvíjením tlaku na ruské kritické sdělovací prostředky vůči režimu A. Lukašenka a razantním navýšením finančních prostředků na rozvoj běloruských státních médií za účelem omezení vlivu ruských médií, kdy se za období od roku 2003 do roku 2008 výše finančních prostředků ze státního rozpočtu na rozvoj běloruských státních médií více než zdvojnásobila. Příkladem střetu zájmů mezi běloruskou vládou a ruskými státními médii je volební kampaň v Bělorusku v roce 2010. V. Podhol (2017: 2) uvádí, že v době napětí v bělorusko-ruských vztazích, které bylo způsobeno ruskou invazí do Gruzie v roce 2008 a odklonem Běloruska od ruské vnější politiky kvůli neuznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie, se ruská státní média před prezidentskými volbami v roce 2010 ostře kriticky vyjádřila k režimu A. Lukašenka. Tento krok vedl k zavedení televizní cenzury ruských sdělovacích prostředků ze strany běloruské vlády. Nicméně daná skutečnost neovlivnila průběh agresivní informační kampaně v běloruských státních médiích vůči zemím EU a NATO.

Na to má vliv tzv. *dvojnárodní* podoba mediální agendy v ruských státních médiích. Jak zmiňuje J. Szostek (2015: 127–128), nehledě na napětí v bělorusko-ruských vztazích v roce 2010 běloruské publikum v podání zpráv o mezinárodní politice – jak v běloruských státních médiích, tak v ruských státních médiích na území Běloruska – čerpalo informaci prizmatem vnější politiky Ruska. Kromě toho J. Szostek ve svém článku dochází k závěru (2015: 132), že informační kampaň ruských médií na pozadí krize v bělorusko-ruských vztazích je ukázkou selhání využití *měkké síly* ze strany Ruska, jelikož daná informační kampaň v očích běloruského publika nevedla k vytvoření příznivého obrazu Ruska, ale spíše vedla ke snížení podpory běloruského nedemokratického režimu.

Další výzvou pro běloruský mediální prostor byla invaze Ruska na Ukrajinu v roce 2014. Jak uvádí P. Usov (2018: 72), reakce běloruských státních médií na vypuknutí války na východě Ukrajiny byla spíše pasivní, zatímco ruská státní média na území Běloruska se nesetkávala s žádným omezením, a tak získala poměrně značný vliv na veřejné mínění v Bělorusku, které se formovalo na pozadí dlouholeté agresivní informační kampaně vůči Ukrajině a zemím NATO. Kromě toho P. Usov zdůvodňuje velký vliv ruských médií na běloruské publikum (2018: 73) skutečností, že běloruská vláda na základě prosazení státní ideologie a díky dezinformačním narativům v běloruských státních médiích dlouhá léta potlačovala demokratické a národně-obrozenecké iniciativy běloruské občanské společnosti, když upřednostňovala integraci a obnovení politického spojenectví s Ruskem. Běloruská nestátní média, která se jevila běloruské vládě jako větší hrozba než prohloubení závislosti na ruském mediálním prostředí, každoročně přicházela o vliv na běloruské publikum. Avšak s průběhem času se státní média v Bělorusku ukázala jako neschopná adekvátně reagovat na ruský informační vliv a čelit mu v důsledku agresivní vnější politiky Ruska vůči zemím tzv. *blízkého zahraničí*, což nebylo vždy v souladu se zájmy běloruské vlády. Běloruský institut strategického výzkumu nastínil problém pasivity běloruských státních médií následujícím způsobem (2016: 5): v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na Ukrajině došlo v mediálním prostředí Běloruska k prudkému nárůstu šíření falešných zpráv, přičemž oficiální postoj běloruské vlády se ve vztahu k respektování celistvosti Ukrajiny lišil od postoje Moskvy, avšak běloruská státní média nedokázala tento postoj artikulovat a přiblížit svým divákům.<sup>12</sup> Ruská invaze na Ukrajinu v roce 2014

---

<sup>12</sup> Zdroj: [https://belinstitute.com/sites/default/files/2020-05/BISS\\_SA05\\_2016ru.pdf](https://belinstitute.com/sites/default/files/2020-05/BISS_SA05_2016ru.pdf)

do značné míry ovlivnila průběh prezidentské kampaně v roce 2015 v Bělorusku, což se projevilo na tom, že A. Lukašenko během předvolební kampaně začal klást větší důraz na zachování nezávislosti; daná rétorika si našla místo i v běloruských státních médiích. A. Wilson používá ve vztahu k reakci režimu A. Lukašenka na vypuknutí krize v regionu východní Evropy metaforu *přechodu od společenské smlouvy ke smlouvě bezpečnosti* (Wilson: 2016).

Po vypuknutí ozbrojeného konfliktu na východě Ukrajiny v roce 2014 běloruská a ruská státní média prosazovala do mediálního diskurzu v Bělorusku zprávy o politickém dění na Ukrajině především prizmatem ruského nedemokratického režimu. Odhaluje to i monitoring běloruského mediálního prostředí, který v roce 2019 prezentovala běloruská asociace novinářů.<sup>13</sup> Dle výsledku daného monitoringu v mediálním obsahu běloruských a ruských televizních kanálů v běloruské televizní síti začaly dominovat falešné zprávy a agresivní narativy o politickém dění na Ukrajině v souvislosti s Euromajdanem a vypuknutím války na východě Ukrajiny: USA a země EU byly obviněny ze sponzorování ukrajinské revoluce v roce 2014, ukrajinské politické vedení bylo často obviňováno z nesamostatnosti a bylo v médiích prezentováno jako satelit USA, evropská integrace byla podána jako porušování *ukrajinských národních zájmů*, přičemž důležitou roli v mediálním obsahu také sehrávaly narativy o uctívání sovětských dějin a jednotě slovanských národů. Avšak do popředí veřejného diskurzu v Bělorusku se postupem času v první řadě dostaly vnitropolitické problémy. V předchozích kapitolách jsem se věnoval faktorům, které vedly k repolitizaci běloruské společnosti během předvolební kampaně v roce 2020, nicméně pokládám za důležité krátce nastínit, jaká témata během předvolebního období prosazovala běloruská státní média a jakou roli v tom procesu celkově sehrávala masmédia.<sup>13</sup>

Pokud by v roce 2018 bylo možné tvrdit, že je televize v Bělorusku stále nejsledovanějším zdrojem informací<sup>14</sup>, tak lze předpokládat, že v roce 2020 došlo ke značnému poklesu sledování jak konkrétně televize, tak i státních médií jako celku. Na základě vlastního výzkumu S. Green (2021: 97–102) dospěl k závěru, že největším

---

Běloruský institut strategického výzkumu. 2016. Modernizace mediální legislativy Běloruska v oblasti ochrany běloruské informační prostoty

<sup>13</sup> Běloruská asociace novinářů. 2019. Propagace ruského světa prostřednictvím běloruských televizních kanálů. Zdroj: <https://baj.by/be/analytics/prodvizhenie-russkogo-mira-idet-cherez-beloruskie-tv-kanaly-bazh-prezentoval-monitoring>

<sup>14</sup> Běloruská republika v zrcadle sociologie. 2018. Informační a analytické středisko při úřadu prezidenta Běloruské republiky.

Zdroj: <http://eschool.by/wp-content/uploads/2019/04/011.pdf>

prediktorem účasti na demonstracích v Bělorusku byla preference médií. Konfliktní osa *státní – nestátní média* v běloruské politice v roce 2020 začala do jisté míry sehrávat stejnou roli jako rozdělení na levicová a pravicová média v americké politice. Mediální preference tak na pozadí rostoucí politizace začaly ještě zřetelněji odrážet angažovanost v politických názorech běloruské společnosti. Státní média se v Bělorusku v roce 2020 více zaměřila na vnitropolitické otázky a kampaň stávajícího prezidenta A. Lukašenka. Z monitoringu běloruské asociace novinářů, který se zaměřoval na analýzu mediálního obsahu v běloruských státních médiích během předvolebního období v roce 2020, vyplývá, že v běloruských státních médiích převládaly narativy o ztotožnění prezidenta A. Lukašenka s nezávislostí Běloruska a diskreditací odpůrců režimu jako agentů cizí sféry vlivu, přičemž charakteristickým rysem informační kampaně státních médií v předvolebním období roku 2020 byl narativ o ztrátě suverenity Běloruska a rozpadu země v případě nezvolení stávajícího prezidenta A. Lukašenka.<sup>15</sup>

Běloruská státní média se v důsledku zvýšené státní kontroly v době Lukašenkova prezidentství stala nástrojem k diskreditaci odpůrců nedemokratického režimu a prosazení politického kurzu A. Lukašenka. Političtí oponenti běloruského nedemokratického režimu byli během prezidentství A. Lukašenka prezentováni jako nositelé nestability, kteří se staví vůči *běloruským národním zájmům*. Tato mediální agenda je v souladu se státní ideologií prosazovanou běloruskou vládou. Ideologie navazuje na panslavismus a glorifikaci Sovětského svazu. Tento koncept se do jisté míry prolíná s ruskou vnější politikou *blízkého zahraničí* a využíváním *měkké síly* ze strany Ruska. V postsovětském prostoru bylo patrné, že běloruská státní média nebyla schopná suverénně zareagovat na vliv ruských médií v běloruském mediálním prostředí. Tato média nedokázala plně přiblížit svému publiku kurz běloruské vlády, který se vztahuje k respektování celistvosti Gruzie a Ukrajiny a liší se od postoje Ruska. Avšak na straně druhé závislost na Rusku a propojenost mediálních prostředí v Bělorusku a Rusku umožnili běloruské vládě navázat na narativ ruských státních médií o kritice prodemokratických hnutí v zemích tzv. *blízkého zahraničí* a obzvláště v Bělorusku po vypuknutí politické krize v roce 2020. V dané kapitole jsem přiblížil způsoby, jak běloruská vláda prostřednictvím státních médií reagovala na vnější a vnitřní politické

---

<sup>15</sup> Běloruská asociace novinářů. 2020. Zpravodajství o prezidentské kampani 2020 v běloruských médiích. Zdroj: <https://baj.by/be/analytics/vyniki-manitoryngu-asvyatlenyya-vybarau-u-smi-dzyarzhauyya-i-nedzyarzhauyya-etap>



krize a na to, jak bylo v běloruských státních médiích prezentováno předvolební období. V rámci provedení vlastní diskurzivní analýzy, kterému se budu věnovat v analytické části své diplomové práce, bude mým cílem popsat způsoby negativního rámcování zemí Východní a Střední Evropy, které vyjádřily podporu běloruskému demokratickému hnutí během prezidentských voleb v Bělorusku v roce 2020. V následujících kapitolách se zaměřím na různé přístupy k výzkumu médií a také na to, jak lze uchopit mediální diskurz a diskurz jako takový.

## **2.4. Masová komunikace a masmédia**

Již ve druhé polovině 20. století se téma vlivu masových médií na veřejnou sféru a sociální konstruování reality dostalo do centra zájmu významných sociologů (viz např. Habermas, J. 2000. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*; Luhmann, N. 2007. *The reality of the mass media*).<sup>16</sup> Kupříkladu Habermas, který se věnoval strukturální přeměně veřejnosti na přelomu 18. a 19. století, chápal občanskou veřejnost jako sféru soukromých osob shromážděných v publiku, které se postupem času díky vzniku salónů a tisku začaly podílet na diskurzu veřejné moci. Podle Habermase (2000: 87–91) vznikala literární veřejnost na základě šíření tisku a rostoucí popularity veřejných debat v salonech. Tato literární veřejnost měla vliv na politickou veřejnost a vznášela politické požadavky na veřejnou sféru. Tímto způsobem Habermas přiblížil, jak nově vznikající masmédia otevřela jednotlivcům přístup k informaci o sféře veřejné moci neboli o oblasti státu, zatímco Luhmann se věnoval otázce role masmédií pro moderní publikum. Nehledě na to, že je dle Luhmanna zcela na místě tvrdit, že se moderní média podílí na konstrukci reality výběrem témat a přenášením zkušeností pozorovatele na diváka jako uchopení své vlastní zkušenosti. Luhmann upozorňuje (2007: 7) na to, že úkolem sociálního badatele je odpovědět na otázku, jak lze popsat realitu masmediálních konstrukcí reality, nikoliv zobecnit výzkumní cíl na to, jak média konstruuji sociální realitu. Otázkou je, jaké nástroje k výzkumu masmédií má k dispozici sociální badatel?

Jak uvádí Trampota (2010: 9–16), studium médií je interdisciplinární oblastí, v níž se prolínají perspektivy různých vědeckých oborů: sociologická perspektiva, psychologická, lingvistická a mnohé další. U metod výzkumu médií lze provést členění ve dvou rovinách: kvantitativní/kvalitativní metody a také lze nahlížet na různé typy metod výzkumu v souladu s objektem zkoumání (analýza rámce fungování mediální

---

<sup>16</sup> Habermasovo dílo bylo vydáno v roce 1962. Niklas Luhmann publikoval své dílo v roce 1996.

komunikace, analýza účastníků mediální komunikace a analýza mediálního sdělení). Jako vhodnou metodu pro dosažení výzkumného cíle jsem zvolil diskurzivní analýzu na základě schématu nabídnutého Trampotou. Tento typ analýzy spadá do kategorie kvalitativního výzkumu a zaměřuje se na analýzu mediálních sdělení. Kvalitativní metody vycházejí z interpretativní sociologie a úzce souvisejí se sociálním konstruktivismem, což má za následek, že výzkumné poznatky mají do jisté míry subjektivní povahu vzhledem k osobnosti výzkumníka, zvolenému tématu a dalším faktorům (Trampota 2010: 18–19). Vzhledem k tomu, že objektem mé analýzy jsou masmédiá, mám za cíl v dalších odstavcích přiblížit problematiku zkoumání masové komunikace a masmédií.

Jak zmiňuje L. Urban (2011: 40–41), masová komunikace je formou veřejného oznamování, která se vyznačuje jednostranným charakterem, na což mají vliv socio-kulturní a technicko-technologické příčiny. H. Lasswell upozorňuje na to, že při výzkumu procesu masové komunikace by se měl badatel zaměřit na následující typy otázek: kdo sděluje informaci; komu sděluje; co sděluje; jaké jsou k tomu prostředky; jaká je účinnost sdělení (Lasswell: 1948). Role zprostředkovatele je obzvláště důležitá při analýze masové komunikace. Dominantním zprostředkovatelem je v případě mé analýzy běloruská vláda, která dominuje v běloruském mediálním prostředí. Jak jsem uváděl v předchozích kapitolách, k upevnění svého dominantního postavení běloruská vláda využívá státní masmédiá, a to již od začátku nástupu k moci A. Lukašenka. K. Jakubowicz uvádí (2017: 166–167) tři nejčastější scénáře rozvoje médií v zemích Střední a Východní Evropy po pádu komunismu: idealistickou, mimetickou a atavistickou orientaci.<sup>17</sup> Případ Běloruska je ukázkou neúspěšné demokratické tranzice a z toho plynoucího odstupu od prvních dvou scénářů rozvoje mediálního systému v zemi. Postupný návrat k praxi předchozího nedemokratického režimu vedl k zavedení cenzury za účelem nastolení kontroly nad mediálním diskurzem a návratu monopolu státu v mediálním prostředí. Jak uvádí Urban (2011: 60), vysoký potenciál médií při uplatnění ve společnosti mocenského vlivu a prosazení legitimacy má za následek to, že se média často stávají předmětem boje o ovládnutí a regulaci, což Urban zdůrazňuje tím, že moc kontrolní, též někdy označována jako *informační*, je jedním ze základních

---

<sup>17</sup> Idealistická orientace vycházela z myšlenky budování mediálního systému v období demokratické tranzice, který by měl být antitezí dosavadního autoritářského systému. Mimetická orientace se liší od idealistického modelu zavedením regulačního orgánu a zajištěním společenského dohledu nad médií veřejné služby. Poslední atavistický model se vyznačuje snahou o zachování co možná nejširšího rozsahu kontroly médií (Jakubowicz 2017: 166–170).

čtyř pilířů demokracie na stejné úrovni jako moc zákonodárná, výkonná a soudní.

K. Jakubowicz ve vztahu k médiím dokonce používá metaforu *první moci* (Jakubowicz 2017: 144). Luhmann (2007: 98) tvrdí, že je nesprávné posuzovat masová média jen na základě srovnání toho, jak přesně odrážejí skutečnost a jak ji deformují. Duální struktura médií totiž neklade důraz na to, že klíčovou funkcí médií je produkce poznání, a tato struktura zahrnuje jak poskytování přesných informací, tak i poskytování informací nepravdivých.

Duální struktura médií zahrnuje i tu oblast poskytování *neinformace*, kterou J. Corner pojmenoval (2017: 1100) jako *postpravda*. Termín *postpravda* znázorňuje mediální agendu, která prosazuje do veřejného diskurzu záměrně nepravdivé informace. J. Ball ve svém díle *Post-truth* propojuje otázky moci s šířením *falešných zpráv* (J. Ball: 2017). J. Ball se věnuje politickým kampaním D. Trumpa a zastánců Brexitu a poukazuje na to, jak se političtí činitelé snaží oslovit co nejvíc lidí pomocí šíření jednotlivých hesel, která mají největší potenciál se dostat do médií. Podstata *falešných zpráv* spočívá ve zpochybnění reality a rozvoji konspiračního myšlení. Ve vztahu k postsovětským nedemokratickým režimům J. Ball (2017: 186) používá metaforu *vyzbrojování informací* (orig. *weaponisation of information*), což lze chápat jako strategii nedemokratického režimu, kdy jsou do veřejného diskurzu záměrně prosazovány *falešné zprávy* za účelem uvádění veřejnosti v omyl a zpochybnění jakýchkoliv informačních zdrojů. Účelem šíření falešných zpráv dominantním zprostředkovatelem v roli nedemokratického režimu není přesvědčit odpůrce režimu o realitě mediální konstrukce reality, ale řečeno v *Luhmanově duchu* – za využití duality mediálního systému *utopit informace* o politickém dění ve velkém rozsahu *neinformace*. J. Ball dochází k závěru (2017: 186), že dezinformační narativy, které jsou v rukou nedemokratického politického systému, mají za cíl vytvořit atmosféru nejistoty v mediálním prostředí, která znemožňuje jakýkoliv pokus o dosažení konsensu o pravdivosti té či oné interpretace politického dění. Nedemokratické režimy se často snaží podřídit státní regulaci hromadné sdělovací prostředky a určit směr masové komunikace, čímž takové politické režimy získávají značný vliv na konstruování mediální reality. V následující kapitole mám za cíl zaměřit se na teorii nastolování agendy, která analyzuje úlohu masmédií při nastolování veřejné agendy.

## **2.5. Teoretické východisko: Teorie nastolování agendy**

Jak uvádí L. Urban (2011: 94), poprvé s pojmem *agenda setting* přišli

výzkumníci E. McCombs a D. L. Shaw, kteří se věnovali analýze nerozhodnutých voličů během prezidentské kampaně v Severní Karolině v roce 1968. McCombs definuje (2004: 19) jako klíčový cíl teorie nastolování agendy propojení obsahu médií neboli mediálního diskurzu s veřejným diskurzem, což teorie nastolování agendy může odhalit například díky analýze četnosti výskytu určitého mediálního obsahu v hromadných sdělovacích prostředcích. F. Kalvas definuje (2009: 19) pojem *mediální agendy* jako oblast témat, která jsou uspořádána podle množství prostoru, který jim masová média věnovala.

Trampota upozorňuje (2010: 243) na to, že původní teorie nastolování agendy, která byla vyvinutá na konci 70. let 20. století, byla v průběhu času doplněna o další koncepty. Zatímco původně se měření nastolování agendy zaměřovalo na analýzu vnímání důležitosti témat, teorie nastolování agendy *druhého stupně* se zaměřuje i na nastolování agendy atributů neboli zkoumání skutečnosti, jak jsou jednotlivé události v médiích zarámované: např. jaká témata jsou do médií prosazována, nebo z nich vytlačována. Druhý stupeň teorie nastolování agendy se zaměřuje nejen na okolnost toho, která témata masmédiá preferují, ale také i na to, jakým způsobem média ta témata prezentují a na co přesně je v masmédiích kladen důraz (Trampota 2010: 243). McCombs propojuje první a druhý stupeň teorie nastolování agendy na základě nového vztahu, který McCombs (2004: 92–93) pojmenoval jako *přesvědčivost argumentu*, což spočívá v tom, že v médiích může být kladen větší důraz nejen na jednotlivou událost, ale i na konkrétní argumentační linku, která má přiblížit publiku tu kterou událost na základě určitých rámců. To nás přivádí zpět k otázce vztahu médií a moci. Jak uvádí McChesney (2009: 16), při zkoumání problematiky rámcování určitých témat je třeba klást důraz nejen na počet zmínek neboli na způsob interpretace nějaké společenské události v médiích, ale i na to, kdo má k dispozici zdroje pro prosazení jednotlivých témat do médií, na což badatele může upozornit nejen přítomnost určitého tématu v článku, ale i přiřazení důležitosti nějaké události a samotný tón článku. Obzvláště to nabývá na významnosti v případě nedemokratického politického režimu, který omezuje svobodu tisku a hraje roli dominantního zprostředkovatele v mediálním prostředí.

Vztah mezi mediální agendou a politickými systémy se často stává předmětem výzkumu sociálních badatelů. V knize *Agenda-Setting Dynamics in Canada* přináší S. N. Soroka do oblasti výzkumu mediální agendy otázku, jak jsou média propojena s veřejnou a politickou agendou. (Soroka: 2002) Jak uvádí Soroka (2002: 10–11), je

chybou stanovit přímý kauzální vztah pouze mezi mediální a veřejnou agendou, avšak díky elaboraci na základě politické agendy výzkumník může získat komplexnější obrázek o vzájemné propojenosti tří základních komponentů konceptu nastolování agendy: mediální, veřejné a politické agendy. Soroka nabízí schéma, kde každý ze tří základních komponentů ovlivňuje navzájem ostatní, přičemž má vliv i na *globální trendy* (orig. *real-world factors*) a zároveň je jimi také ovlivňován. Dané schéma poskytuje rámec, v němž dochází ke kombinaci různých přístupů k analýze nastolování agendy a také zdůrazňuje komplexitu problematiky nastolování agendy. Metodologickým problémem v oblasti nastolování agendy může být odhalení skutečných kauzálních vztahů. Jak zmiňuje F. Kalvas (2009: 49–50), pro předcházení problémů při určení kauzálních vztahů sociálněvědní metodologie nabízí čtyři řešení:

- Volba vhodného výzkumného designu;
- Měření relevantní společné příčiny;
- Omezení analýzy na takový kontext, v němž je variabilita společné příčiny principiálně omezena;
- Volba vhodného nástroje analýzy dat.

V rámci své diplomové práce jsem již diskutoval otázku, jak nedemokratický režim může prosadit a potlačit určitá témata v médiích, což se týká zejména nastavování agend a přináší to otázku vztahu k mediální agendě. Jelikož se zaměřuji na analýzu mediálního obrazu politické krize v Bělorusku ve státních masmédiích a chci tuto analýzu zařadit do společenského kontextu, rozhodl jsem se použít jako výzkumnou metodu diskurzivní analýzu. Tuto metodu považuji za nejvhodnější pro naplnění cíle mé diplomové práce. Nicméně v analytické části a při formování závěru plánuji čerpat z teorie nastolování agendy a zkusím dospět k závěru, jak jsou navzájem ovlivňovány mediální, politická a veřejná agenda v nedemokratickém Bělorusku.

## **2.6. Metoda diskurzivní analýzy**

M. Hájek (2014: 114–115) vysvětluje, že konkrétní text může být analyzován v širším kontextu mediálního diskurzu. Pokud byl text připraven autorem, editován masovým médiem a následně publikován jako reakce na určitou společenskou událost, stává se součástí tohoto mediálního diskurzu. Při analýze reality masmediálních konstrukcí reality se výzkumník může soustředit na jazykový projev autora a na text jako takový. J. P. Gee uvádí (2005: 11–13) sedm stovebních úloh jazyka: 1) pomocí

jazyka lze buď snížit, nebo naopak podtrhnout význam; 2) praxe – jak člověk popisuje praxi skrze jazyk; 3) skrze jazyk vytváříme identitu; 4) vztahy – pomocí jazyka osoba vyjadřuje, jaký druh vztahů má nebo chce mít s komunikačním partnerem; 5) politika – používáme jazyk pro vyjádření pohledu na otázku distribuce sociálních statků; 6) propojení – používáme jazyk pro propojení určitých věcí mezi sebou; 7) znakové systémy – jakým jazykem člověk mluví za určitých podmínek (hovorový jazyk vs. technický jazyk). Jak uvádí M. Hájek (2014: 115), mediální diskurz je souborem konkrétních pravidel přípravy a zacházení s texty, které se vztahují k určitým institucím, přičemž dle Hájka je chybou tvrdit, že někdo má mediální diskurz pod pevnou kontrolou, jelikož taková moc může být pouze omezena díky prosazení určité mediální agendy do mediálního diskurzu. Aktéři tak mohou ovlivňovat mediální diskurz, podílet se na formování mediálního diskurzu nebo ho ignorovat, ale nikoliv jednoduše ovládat (Hájek 2014: 115). Analýza textů v mediálním prostředí prostřednictvím kumulativní optiky může přinést poznatky a odhalit, do jaké míry se jednotliví aktéři snaží podílet se na formování mediálního diskurzu.

M. Foucault se ve své přednášce *Řád diskurzu* věnuje vztahům moci a kontroly v oblasti diskurzu (Foucault: 1994). V pojetí Foucaulta lze při analýze diskurzu pozorovat tzv. *nepsaná pravidla hry*, která omezují přístup k jednotlivým diskurzům, a tak do jisté míry vyvíjí kontrolu nad diskurzem. Nástrojem k vyvíjení té kontroly jsou dle Foucaulta moc a vědění. Jak uvádí Foucault (1994: 20), jednotlivé oblasti diskursu nejsou stejně otevřené a přístupné. V případě některých oblastí lze konstatovat, že se na nich může podílet velké množství aktérů, zatímco jiné mohou vyžadovat specifické znalosti, které nejsou přístupné všem aktérům ve stejné míře.

Otázce přístupu k diskurzu na základě vnucování moci se věnuje i N. Fairclough, který zdůvodňuje (2001: 62–65), že pro přístup k určitému diskurzu jednotlivec musí splňovat řadu požadavků, které mohou navazovat na úroveň vzdělání, gramotnosti nebo například i sociálního postavení jednotlivce. Každý z daných prediktorů není přístupný každému ve stejné míře, což může ovlivnit to, že jednotlivec nebude splňovat předpoklady pro získání přístupu k určitému diskurzu. Fairclough ve vztahu k získání přístupu k určitému diskurzu uvádí příklad volby povolání (2001: 64), která je často chápána jako individuální rozhodnutí jednotlivce, avšak daná volba souvisí s řadou společenských omezení, která jednotlivec musí překonat, aby získal přístup ke znalostem, odborným slovníkům nebo žargonům a tím se začal podílet na formování

určitého diskurzu. Jak uvádí P. Vašát (2008), pojetí diskurzu v podání Fairclough se do jisté míry prolíná s konceptem *sociálního pole* od P. Bourdieho. Postavení jedince v *sociálním poli* dle Bourdieho souvisí s distribucí různých forem kapitálu (Bourdieu: 1998). Tak objem různých forem kapitálu do velké míry ovlivňuje předpoklady jedince ke splnění požadavků kladených na jednotlivce pro získání přístupu k určitému diskurzu. Podíl vlivu na formování určitého diskurzu souvisí s objemem nástrojů, který má k dispozici každý jednotlivý aktér. N. Fairclough navazuje na A. Gramsciho (2001: 84–85) a uvádí do souvislosti s pojetím diskurzu pojmy ideologie a *zdravého smyslu* (orig. *common sense*), kdy schopnost prosadit do diskurzu určitý narativ za pomoci prostředků ideologie, který bude vnímán jako něco, co je samozřejmé neboli přirozené, svědčí o nadřazené pozici zprostředkovatele. Identifikaci vztahu nadřazenosti a úlohy ideologie při formování diskurzu se věnuje diskurzivní analýza.

Jak zmiňuje Hájek (2014: 150), přestože je několik typů analýzy diskurzu, společným rysem pro všechny typy je zařazení textu do sociálního dění. Ve vztahu k různým typům diskurzivní analýzy Vašát podtrhuje (2008: 102) tři nejvlivnější proudy DA: diskurzivní teorii Laclau a Mouffe, kritickou diskurzivní analýzu Fairclougha a diskurzivní psychologii Whetherellové a Pottera. Jak jsem již uváděl v předchozích kapitolách, v rámci provedení vlastní analýzy se budu opírat o kritickou analýzu diskurzu. Jak zmiňuje Hájek (2014: 121), kritická analýza diskurzu má za cíl na základě propojení sociální analýzy diskurzu s lingvistickou analýzou odhalit mocenské vztahy v určité společnosti. J. P. Gee používá metaforu (2005: 9) diskurzu s malým *d* a velkým *D* ve vztahu k tomu, že analýza diskurzu nemůže být omezena pouze na jazyk, ale musí být integrována se všemi ostatními prvky, které vstupují do sociálního dění. Fairclough uchopuje roli výzkumníka (2001: 163) skrze uvedení diskurzu do sociálního dění neboli prizmatem oboustranného vlivu mezi diskursem a společenskými strukturami. V rámci analytické části své diplomové práce mám za cíl provést vlastní analýzu, kterou uvedu do sociálního kontextu díky navázání závěrů analýzy na teoretickou část své diplomové práce.

### **3. Metodologie**

#### **3.1. Sběr a analýza dat**

Jak jsem uváděl v úvodu své diplomové práce, pro provedení vlastní diskurzivní analýzy budu čerpat z archivu zpráv a článků nejsledovanější televizní stanice v Bělorusku: *ONT*. Jak vyplývá z průzkumu veřejného mínění informačního a

analytického centra při úřadu prezidenta Běloruské republiky, hlavním informačním zdrojem pro běloruské obyvatelstvo je televize, což uvedlo 72 % respondentů, přičemž sledovanost televizní stanice *ONT* z celkového počtu respondentů tvoří 59,8 %.<sup>18</sup> Pro mediální analýzu jsem se rozhodl vybrat archiv zpráv a článků z televizní stanice, protože televizní stanice jsou v Bělorusku nejsledovanějším informačním zdrojem, což potvrzují i průzkumy veřejného mínění. Pro svůj výzkum jsem si vybral archiv zpráv a článků televizní stanice *ONT*, a to s ohledem na skutečnost, že televizní stanice *ONT* je mezi běloruskými diváky nejsledovanější. Dle mého názoru může být analýza zpravodajského archivu a článků této televizní stanice relevantním zdrojem pro zkoumání problematiky mé diplomové práce. Televizní stanice *ONT* patří mezi sedm televizních stanic, které jsou součástí mediálního holdingu státní televizní a rozhlasové společnosti Běloruska. Televizní stanice *ONT* byla založena v roce 2002 na základě prezidentského dekretu. Síť vysílání televizní stanice *ONT* zahrnuje zpravodajství, veřejno-politické, sportovní a zábavní pořady.<sup>19</sup> Pro provedení vlastní diskurzivní analýzy jsem si v archivu zpráv a článků stanice *ONT* zvolil klíčové slovo *politika*. Jako startovní bod časového rámce jsem zvolil období od května 2020, kdy ústřední volební komise navrhla datum konání prezidentských voleb na 9. srpna 2020.<sup>20</sup> Při zvolení konce časového úseku pro provedení vlastní analýzy jsem se opíral o zjištění z teoretické části své diplomové práce. Jak jsem uváděl v teoretické části, aktivní fázi demonstrace v Bělorusku v souvislosti s prezidentskými volbami roku 2020 lze konceptualizovat jako předvolební (orientačně: období května až srpna 2020) fázi a povolební (orientačně: období srpna 2020 až února 2021) fázi. Proto jsem pro provedení vlastní analýzy zvolil časový úsek do konce února roku 2021. Ve zvoleném časovém období archiv televizní stanice *ONT* v sekci politického zpravodajství obsahuje celkově 774 zpráv a článků, které byly zveřejněny v archivu televizní stanice *ONT* následovně: květen 2020 (54), červen 2020 (44), červenec 2020 (67), srpen 2020 (112), září 2020 (108), říjen 2020 (86), listopad 2020 (61), prosinec 2020 (68), leden 2021 (81), únor 2021 (93). Pro uskutečnění analýzy v rámci mé diplomové práce jsem vybral 113 zpráv, které se týkají výzkumné problematiky mé práce.

Pro analýzu obsahu vybraných zpráv a článků jsem použil otevřené a axiální

---

<sup>18</sup> Informační a analytické středisko při úřadu prezidenta Běloruské republiky. 2018. Běloruská republika v zrcadle sociologie.

Zdroj: <http://eschool.by/wp-content/uploads/2019/04/011.pdf>

<sup>19</sup> Zdroj: <https://ont.by/company/history>

<sup>20</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/cik-predlagaet-provesti-prezidentskie-vybory-v-belarusi-9-avgusta>



---

kódování, dvě metody kódování definované v zakotvené teorii. Použití tří metod kódování (otevřeného, axiálního a selektivního) v rámci zakotvené teorie má za cíl poskytnout výzkumníkovi nástroje pro vytvoření nové teorie a umožňuje přecházet mezi danými typy kódování v závislosti na potřebách výzkumu. Daná teorie vychází z pojetí konceptů neboli teoretických pojmů, kategorie a propozice. Koncepty předcházejí jiným pojetím a slouží jako základ pro zakotvenou teorii, jelikož teorie nemůže vycházet přímo z dat, a proto se opírá o konceptualizaci nebo teoretické pojmy. Na základě konceptů se formují kategorie, které jsou přiřazené do jednotlivých vztahů v rámci formování propozic. Autor na základě analýzy textu může navrhnout teorii, která musí zahrnovat formulaci kategorií a vztahu mezi nimi (propozic). Při tvorbě poznámek ke zkoumanému textu výzkumník prochází etapami otevřeného, axiálního a selektivního kódování. Na začátku práce s textem v rámci fáze otevřeného kódování výzkumník pracuje s teoretickými pojmy, které později zahrnuje do kategorií. V rámci fáze axiálního kódování výzkumník propojuje jednotlivé kategorie, slučuje jednotlivé kategorie do jedné obecnější a hledá další koncepty a kategorie, které spolu souvisejí. Výsledkem provedení axiálního kódování tak může být přeskupení kategorií. Podle Hendla (2016: 243–255) je fáze selektivního kódování poslední fází v procesu výzkumu, kde se stanovuje hlavní kategorie, integrují se dosavadní výsledky a výzkumník může navrhnout novou teorii na základě dat. Vzhledem k tomu, že mé cíle spočívají spíše v analýze textu než ve formulaci teorie, rozhodl jsem se použít pouze první dvě fáze kódování. Toto rozhodnutí by mělo usnadnit analýzu a zlepšit přehlednost interpretace výsledků mé diplomové práce.

Na základě provedení otevřeného a následně axiálního kódování jsem zařadil koncepty, se kterými jsem pracoval při analýze textů, do čtyř integrálních kategorií:

1. popření politické autonomie oponentů režimu;
2. ideologická rovina diskurzu;
3. legitimizační rovina diskurzu;
4. přeorientování diskurzu na politické krize jiných zemí.

Každá z daných kategorií je propojená s jinými, a proto jsem se při provedení kódování jednotlivých zpráv a článků často setkával s tím, že analyzovaný text se vztahuje k vícero kategoriím. Je však nutné zdůraznit, že první kategorie je klíčová a

vztahuje se ke všem dalším kategoriím, protože zahrnuje hlavní narativy informační kampaně v běloruských státních médiích: diskreditaci odpůrců režimu, prezentaci politické krize v Bělorusku jako krize geopolitické a zkreslení mediálního obrazu zemí východní a střední Evropy, které vyjádřily nesouhlas s průběhem prezidentských voleb v Bělorusku. První kategorie se bezprostředně vztahuje k výzkumnému záměru mé diplomové práce a navazuje na agresivní informační kampaň vůči zemím, které odsoudili násilné potlačení demonstrací. Tak se v běloruských státních médiích objevovaly články, které se zaměřují na vnější vlivy a přehlíží kořeny vnitropolitické krize v zemi. Ideologická rovina diskurzu navazuje na prosazení neosovětské ideologie, které jsem se věnoval v teoretické části. Podle mého názoru je druhá kategorie vynikajícím příkladem pokusu běloruské vlády zdůvodnit nedodržování lidských práv a mezinárodních smluv. Argumentuje se zde nutností izolacionistické politiky *vůči nepřátelskému Západu*. Legitimizační rovina diskurzu navazuje na strategii depolitizace vůči odpůrcům režimu a strategii mobilizace loajálního publika. Depolitizace odpůrců vychází z bezalternativnosti A. Lukašenka, zatímco mobilizace příznivců tkví v představení A. Lukašenka jako obránce národních zájmů běloruské společnosti. Poslední kategorie se opírá o dlouholetou praxi běloruského nedemokratického režimu prosazovat témata týkající se světových politických krizí v mediálním diskurzu, aby tak vytvořil dojem nestability. Toto téma navazuje na metaforu, kterou jsem již popsala, a to přechodu *od společenské smlouvy k bezpečnostní smlouvě* mezi nedemokratickým režimem A. Lukašenka a běloruskou společností. Pro přehlednost představení svých zjištění v analytické části jsem se rozhodl přiblížit obsah výše uvedených kategorií v rámci dvou časových úseků: předvolebního (květen–srpen 2020) a povolebního období (srpen 2020–únor 2021).

### **3.2. Výzkumný cíl a dílčí otázky**

Jak uvádí J. Gee (2005: 110–115), validitu provedení diskurzivní analýzy ovlivňují následující faktory: zahrnutí významu do diskurzu (jaký význam vkládáme do určitého pojmu), zahrnutí aktivit neboli událostí (jaké události se odehrávají na pozadí zkoumaného fenoménu), zahrnutí identit (jak jednotliví sociální aktéři ovlivňují diskurz), zahrnutí vztahů (jaké jsou sociální vztahy mezi jednotlivými aktéry), zahrnutí distribuce veřejného dobra (status, třída, mocenské postavení zprostředkovatele), zahrnutí propojenosti (propojenost mezi jednotlivými kategoriemi), zahrnutí systému znaků a vědění (jaké *národní* a *sociální* jazyky jsou relevantní vzhledem k analýze

určité události, jaký typ vědění je relevantní ve vztahu k určitému kontextu). Při stanovení vlastního výzkumného cíle a dílčích otázek jsem se snažil opírat o výše uvedené doporučení, mým záměrem je zařadit diskurzivní analýzu do společenského dění a uchopit diskurz optikou mocenských vztahů. Jako výzkumný cíl jsem si stanovil zprostředkování způsobů negativního rámcování reakcí zemí východní a střední Evropy, které odsoudily potlačení opozičního hnutí v průběhu prezidentských voleb v Bělorusku v roce 2020. Jako dílčí otázky jsem zvolil následující:

- Jak je prezentována politická krize v běloruských státních médiích v návaznosti na neosovětskou ideologii, kterou prosazuje běloruský nedemokratický režim?
- Jak na základě mocenských vztahů běloruská státní media vnucují interpretace politického dění v Bělorusku v souvislosti s oficiálním výsledkem voleb a znovuzvolením A. Lukašenka?
- Jak běloruská státní média vytlačují témata, která se vztahují k vnitropolitickým problémům Běloruska na pozadí prosazení témat o politických krizích v jiných regionech a zemích?

Na základě provedeného kódování, určení jednotlivých kategorií a stanovení výzkumných otázek mám za cíl v rámci analytické části své diplomové práce propojit závěry své diskurzivní analýzy se zjištěními, kterým jsem se věnoval v rámci teoretické části diplomové práce. Výsledkem analytické části má být ucelený závěr celé diplomové práce.

## **4. Analytická část**

### **4.1. Předvolební období**

#### **4.1.1. Popření politické autonomie oponentů režimu**

Během zahájení předvolební kampaně a sběru podpisů kandidátů na prezidenta byla reakce běloruských médií cílená na kritiku oponentů režimu, avšak tradiční mediální agenda, která dlouhá léta navazovala na kritiku členů a spojenců Evropské unie, ze začátku ustupovala do pozadí. Období tání ve vztazích mezi oficiálním Minskem a EU se odráželo také v běloruských státních masmédiích. V archivu televizní stanice *ONT* v předvolebním období lze nalézt řadu článků, jejichž obsah se zaměřuje na budování partnerství se zeměmi EU. Televizní stanice *ONT* 9. května roku 2020 uvedla

citát, v němž A. Lukašenko blahopřeje západním politickým činitelům, Ursule von der Leyenové a Charlesi Michelovi k oslavám výročí konce druhé světové války:

*„...Vznik Evropské unie se stal významnou událostí, která přispěla k budování důvěry na evropském kontinentu. Evropská unie je dnes vlivným společenstvím nezávislých států, zárukou bezpečnosti a jedním z hlavních ekonomických partnerů Běloruska... Doufáme v otevřenou a konstruktivní spolupráci s evropskými partnery ve všech oblastech společného zájmu.”<sup>21</sup>*

Období relativního zlepšení vztahů mezi běloruskou vládou s EU neovlivnilo dlouholetou praxi běloruské vlády v potlačení politických oponentů. Jak je uvedeno ve zprávě běloruského lidskoprávního centra *Viasna* za květen 2020, opoziční kandidát na prezidenta S. Cichanouski byl 29. května roku 2020 zadržen v důsledku plánované provokace pracovníků policie na předvolebním piketu ke sběru podpisů spolu s částí týmu iniciativní skupiny. Lidskoprávní organizace *Viasna* uznala S. Cichanouského za politického vězně a vyslovila se pro jeho propuštění.<sup>22</sup> Reakcí běloruských státních masmédií na zadržení S. Cichanouského bylo odsouzení shromáždění během předvolební kampaně. Televizní stanice *ONT* 30. května roku 2020 zveřejnila na své webové stránce vyjádření stoupenců běloruské vlády:

*„...Na videu je vidět, jak s megafonem něco křičí, odřikává hesla a komunikuje s davem. Přesto nedokázal odpovědět na jednoduchou otázku – je zřejmé, že mu o volby nejde. Jde o procvičování technologie shromažďování odpůrců... Celá kampaň Cichanouského je provokací. Všimněte si, jak jsou nyní aktivní sociální sítě. To je s největší pravděpodobností práce takzvané továrny na trolly... Tento člověk je profesionální PR pracovník, natáčel reklamy, dělal marketing na sociálních sítích. Zhruba řečeno, je schopen ze sta lidí udělat obrázek několika tisíc a prezentovat ho jako strašlivý protest. Proto je třeba věřit svým očím a nevěřit obrázku v médiích...”* – prohlásil první tajemník ústředního výboru komunistické strany Běloruska, A. Sokol.<sup>23</sup>

*„...Nechci, aby se opakovaly scénáře masových nepokojů jako na Ukrajině během volební kampaně. Chci se v klidu procházet po městě a bez obav pouštět své děti ven...”* – bylo řečeno v reakci na shromáždění během piketu S. Cichanouského členkou

<sup>21</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/belarus-rasschityvaet-na-otkrytoe-i-konstruktivnoe-vzaimodejstvie-s-evropejskimi-partnerami>

<sup>22</sup> Zdroj: <https://spring96.org/ru/news/97316>

<sup>23</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/provokaciya-eto-vsya-kampaniya-tihanovskogo-pervyj-sekretar-ck-kompartii-prokomentiroval-situaciju-v-grodno>

Rady republiky, M. Iljinou.<sup>24</sup>

18. června roku 2020 došlo k zadržení dalšího opozičního kandidáta na prezidenta. Jak uvádí lidskoprávní centrum *Viasna*, opoziční politik V. Babaryka byl zadržen spolu se svým synem, který byl členem iniciativní skupiny politika, z důvodu podezření z protiprávní činnosti. Lidskoprávní centrum *Viasna* uznalo V. Babaryku a zadržené členy jeho týmu za politické vězně.<sup>25</sup> Na konci června po zadržení V. Babaryky televizní stanice *ONT* natočila dvě reportáže týkající se aktuální situace během předvolební kampaně v Bělorusku, jejichž obsah byl spojen s rétorikou vnějšího vlivu na předvolební kampaň v Bělorusku.

19. června roku 2020 televizní stanice *ONT* připravila zprávu z jednání A. Lukašenka s ministrem zahraničních věcí Ruska, S. Lavrovem, kde se hovořilo o nebezpečí oživení sil NATO u běloruských hranic a kde byl také zmíněn citát A. Lukašenka:

*„...Pořádáme prezidentské volby. Takže skutečně, jako u bratrů, všechno probíhá souběžně a tyto problémy se promítají jak u vás, tak u nás. Myslím, že je vyřešíme. Nejsou to katastrofické problémy. Takže jestli někdo očekává, že se mu podaří nás proti sobě poštvat a zhoršit náš vztah, tak to nebude fungovat...”<sup>26</sup>*

Dne 25. června 2020 byl na *ONT* zveřejněn rozhovor s předsedou liberálně-demokratické strany Běloruska, O. Gajdukevičem, který je stoupencem politiky běloruské vlády. V rozhovoru Gajdukevič použil politicky zabarvený pojem "barevná revoluce" a varoval před hrozbou, že běloruská opozice aplikuje strategii odporu, která je založena na myšlenkách politologa G. Sharpa:

*„...Když se zaměříme na všechny barevné revoluce, jak se jim říká, mírové, i když v zásadě žádné mírové revoluce neexistují, všechny technologie jsou stejné. Je to všechno stejné – diskreditace, napadání, zastrasování. Zároveň se snaží vnutit myšlenku, že jen jeden názor je správný. Mít alternativní názor je tak očividně špatné, že člověk, který ho vyslovil, je okamžitě napaden. A to nejsou jen skuteční lidi, ale jsou to továrny na trolly. Je to dobře propracovaná technologie...”<sup>27</sup>*

---

<sup>24</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/obshestvennye-deyateli-i-politiki-belarusi-vyskazalis-o-nezakonnoj-akcii-vo-vremya-sbora-podpisej-v-grodno>

<sup>25</sup> Zdroj: <https://spring96.org/ru/news/97706>

<sup>26</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/lukashenko-na-vstreche-s-lavrovym-ob-otnosheniyah-s-rossiej-stolknut-nas-lbami-i-uhudshit-nashi-otnosheniya-ne-poluchitsya>

<sup>27</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/oleg-gajdukevich-mirnyh-revolucij-ne-byvaet-eto-vsegda-krov-i-nasilie>

Po zadržení hlavních oponentů režimu A. Lukašenka během předvolební kampaně v roce 2020 se začal v běloruských státních médiích objevovat narativ o zahraničním vlivu na volby v Bělorusku, který byl aktivně prosazován do mediálního diskurzu.

Televizní stanice *ONT* ve druhé polovině července 2020 zveřejnila úryvky z rozhovorů s předsedou správní rady běloruského mediálního holdingu, M. Markovem, a náměstkem ministra vnitra Běloruska, G. Kazakevičem, v nichž byly západní státy napadány z pořádání masových shromáždění během předvolebního období v Bělorusku:

*„...V této kampani dochází k jasnému vměšování. Vzpomeňte si na skandál, který vypukl v USA, jak si při tom ušpinili ruce. Žádný volební proces se v žádné zemi nemůže konat za peníze nebo za podmínky, anebo s vměšováním jiných zemí. Je to nedemokratické...“* – prohlásil ve svém rozhovoru M. Markov.<sup>28</sup>

*„...Tyto nesankcionované společensko-politické události, které se odehrály v červnu a červenci letošního roku, byly iniciovány během několika hodin prostřednictvím sociálních sítí a messengerů. A byly iniciovány ze zahraničí. Později byly všechny tyto aktivity zaznamenány a my jsme byli nuceni na ně adekvátně reagovat...“* – okomentoval sérii zatýkání politických oponentů režimu A. Lukašenka během předvolební kampaně G. Kazakevič.<sup>29</sup>

Celou předvolební kampaň v Bělorusku v roce 2020 doprovázel tradiční narativ běloruských státních médií, který spočívá v diskreditaci politických odpůrců režimu A. Lukašenka, avšak stojí za zmínku, že se zvyšujícím se tlakem na režim A. Lukašenka, který byl vyvolán masovými shromážděními, běloruská vláda reagovala zvýšením úrovně represí a běloruská média začala aktivněji používat protizápadní rétoriku. Běloruská vláda zareagovala na vnější politiku sblížením s Ruskem a napojením se na agresivní zahraniční politiku Ruska vůči členům a stoupencům NATO. Tento krok je bezpochyby spojen s ideologickým pozadím nedemokratického režimu v Bělorusku.

#### **4.1.2. Ideologická rovina diskurzu**

Předvolební kampaň v Bělorusku v roce 2020 se časově shodovala s oslavou

---

<sup>28</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/marat-markov-v-lyuboj-strane-vmeshatelstvo-inostrannyh-gosudarstv-v-vybory-eto-skandal>

<sup>29</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/nesankcionirovannye-akcii-v-minske-byli-inicirovany-iz-za-granicy-cherez-messendzhery-kazakevich>

výročí konce druhé světové války, což bylo široce medializované i v běloruských státních médiích. I přes vyhlášení nezávislosti Běloruské republiky po rozpadu Sovětského svazu se v běloruských médiích stále užívá termín "velká vlastenecká válka", což odkazuje na tradiční sovětskou interpretaci dějin. Televizní stanice *ONT* zveřejnila texty blahopřání ke konci druhé světové války světovým lídrům, prezidentům bývalých sovětských republik (s výjimkou Baltických států) a samostatného blahopřání prezidentovi Ruska.

*„...Přínos Bělorusů a Rusů ke společnému vítězství nad fašismem je nezměrný. Jsme hrdí na sílu ducha a nevídanou odvahu statečných vojáků. Skláníme hlavu před těmi, kdo obětovali své životy za vlast. Jsem přesvědčen, že spojenectví, přátelství a vzájemná pomoc našich národů, které byly prověřeny v nejtěžších válečných zkouškách, zůstanou neporušitelným základem pro další strategický rozvoj bělorusko-ruského partnerství...”* – uvedl v blahopřejné zprávě prezidentovi Ruska A. Lukašenko.<sup>30</sup>

Běloruská média a běloruští státní činitelé při oslavě výročí konce druhé světové války tradičně zdůrazňují dominantní roli Ruska, čímž navazují na sovětskou historiografii. Na základě pojmu *vlastenecká válka* lze pozorovat, že běloruská státní ideologie v mnoha ohledech odkazuje na sovětskou minulost. Televizní stanice *ONT* 30. června 2020 zveřejnila zprávu o návštěvě A. Lukašenka Ruska, kde v okolí města Ržev byl slavnostně otevřen památník sovětskému vojákovvi, a uvedla citát A. Lukašenka při této příležitosti:

*„...Válka je vždy plná krve, hrůzy a smrti. V této nelidské a brutální realitě existují linie, kde se za boj platí obrovská cena. Ržev je právě takovým místem, protože za ním stálo hlavní město naší vlasti a celé naší velké země... Nedovolíme, aby bylo znevažováno velké vítězství, překrucována pravda o tehdejších událostech a rehabilitován nacismus. Jinak by se tragédie mohla opakovat. Bělorusko a Rusko, které zaplatily cenu milionů životů za mír na zemi, jsou v této snaze naprosto jednotné...”*<sup>31</sup>

Projev A. Lukašenka a medializace výročí konce druhé světové války v běloruských státních médiích do velké míry odráží hodnoty, které jsou zakotvené v běloruské státní ideologii, což se do značné míry shoduje s koncepcí *měkké síly* Ruska, kterou Rusko uplatňuje především vůči sousedním státům. Charakteristickým rysem

<sup>30</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/prezident-belarusi-pozdravil-zarubezhnyh-liderov-s-75-letiem-velikoj-pobedy>

<sup>31</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/lukashenko-i-putin-otkryli-rzhevskij-memorial-sovetskomu-soldatu%20>

běloruské státní ideologie je také propojenost glorifikace Sovětského svazu se zdůvodněním izolacionistické politiky jako ochrany vůči vnějším vlivům, přičemž v mediálním diskurzu Běloruska ruské ovlivňování politické scény v Bělorusku není považováno za vliv zvenčí.

#### **4.1.3. Legitimizační rovina diskurzu**

Ideologická rovina mediálního diskurzu v Bělorusku nepochybně souvisí i se strategií mobilizace stoupců běloruského režimu. Ideologická rovina diskurzu prezentuje A. Lukašenka jako ochránce tradičních neboli sovětských hodnot, ale glorifikace sovětské minulosti je jednou ze složek strategie mobilizace stoupců A. Lukašenka. V dané podkapitole bych chtěl přiblížit, jak v běloruských médiích v předvolebním období bylo prosazováno bezalternativní vůdcovství A. Lukašenka.

Součástí strategie mobilizace stoupců A. Lukašenka je publikování názorů mediálně známých osobností, které jsou loajální vůči jeho režimu, čehož jsem se již dotkl v podkapitole 4.1.1. Jedním z příkladů je zveřejnění příspěvku běloruské sportovkyně D. Domračevové na webových stránkách televizní stanice ONT a sociálních sítích. Tento příspěvek vyjadřuje její podporu politickému kurzu běloruské vlády, ačkoliv byl formulován velmi vágně.

*„...Na mnohočetné otázky ohledně mého postoje k blížícím se prezidentským volbám v Bělorusku bych zde ráda zanechala vyčerpávající odpověď. Podporuji myšlenku svobodných a spravedlivých voleb v naší zemi. Stejně jako jsem pro to, aby prezidentští kandidáti splňovali požadavky stanovené zákonem. Je mým právem a povinností jako občana jít 9. září k volbám a volit. Miluji své rodné klidné Bělorusko...!”*

Jak jsem uváděl v teoretické části diplomové práce, otázka obnovování legitimacy je obzvláště důležitá pro nedemokratické režimy. Běloruská státní média často prezentují názory, že opoziční síly jsou okrajové a že nejsou schopny oslovit běloruské voliče. Tyto názory se opakovaně objevují v mediálním prostoru. Ukázkou je zveřejnění výsledků sociologického průzkumu veřejného mínění televizní stanicí ONT, který byl realizován na žádost holdingu státní televizní a rozhlasové společnosti Běloruska. Daný průzkum odhalil, že A. Lukašenka podporuje 69,4 % občanů Běloruska, zatímco souhrnná podpora jiných kandidátů na prezidenta nepřesahuje 14,6%.<sup>32</sup>

---

<sup>32</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/vybory-2020-bolee-87-naseleniya-belarusi-planiruet-prinyat-uchastie-v->



Legitimizační rovina diskurzu je zaměřena jak na příznivce, tak i na odpůrce režimu A. Lukašenka. Ve vztahu ke druhé skupině je běloruským nedemokratickým režimem využívaná strategie depolitizace, kdy do mediálního diskurzu státní média prosazují narativ o tom, že účast na politice je na hranici pololegality.

Televizní stanice *ONT* v předvečer konání voleb zveřejnila výrok A. Lukašenka, jehož obsahem je varování mladých lidí před aktivním zapojením se do politického procesu v Bělorusku:

*„... Právě na pocitech spravedlnosti a nelhostejnosti našich mladých lidí nyní naši odpůrci staví bezohledné technologie zapojení mladých lidí do politického procesu. Důraz se přesouvá od racionální reflexe a pochopení konečného cíle k emocionálnímu vnímání jednotlivých událostí, obrázků a videí na sociálních sítích...”<sup>33</sup>*

Běloruská vláda se snaží vytvořit dojem, že neexistuje žádná alternativa k prezidentství A. Lukašenka, a to prostřednictvím mobilizace jeho stoupenců a depolitizace odpůrců. Tyto kroky vedou k mediálnímu obrazu stability a k prezentaci vlády jako záruky pro stabilitu v zemi. Tento obraz je zesílen prostřednictvím prezentace témat o politických krizích ve světě.

#### **4.1.4. Přeorientování diskurzu na politické krize jiných zemí**

Jak jsem se již dotkl tématu *bezpečnostní smlouvy* v teoretické části a předchozích podkapitolách analytické části své diplomové práce, nejčastěji běloruská média uvádí do kontrastu mediální obraz stability v zemi do kontrastu s porevoluční Ukrajinou a zároveň vytlačují témata o ruské invazi na Ukrajinu. Ukrajinská krize je prezentována v běloruských médiích jako způsobená výhradně zásahem NATO do postsovětského prostoru, což vytváří mediální obraz o tom, že jakýkoliv politický odpor, který bude kladen vůči režimu A. Lukašenka, uvrhne Bělorusko do chaosu.

Běloruská státní média věnují zvláštní pozornost pouličním demonstracím v jiných postsovětských zemích a v této souvislosti nejčastěji používají pojem *barevná revoluce*. Tato média obviňují USA z destabilizace regionu Východní Evropy a organizování těchto demonstrací.

Během předvolebního období v Bělorusku v roce 2020 byly v běloruských státních médiích medializované protesty v USA. Televizní stanice *ONT* 4. června 2020

---

prezidentskih- vyborah-socopros

<sup>33</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/lukashenko-predostereg-molodezh-ot-prinyatiya-neobdumannyh-reshenij-pod-vliyaniem-emocij>

zveřejnila rozhovor s poslancem parlamentu Běloruska, ve kterém se A. Savinych vyjádřil k tomu, jaké ponaučení by si Bělorusko mělo vzít z protestů v USA:

*„... Zákony lidské psychiky, zákony davu, jsou na celém světě stejné. A pokud se úspěšně používají v USA, znamená to, že je lze aplikovat kdekoli. Ve skutečnosti to dobře dokazují zkušenosti s barevnými revolucemi, které byly z velké části organizovány americkými nadacemi za jejich peníze... Samozřejmě se z toho musíme poučit, ale musíme jednat rozumně. Zdá se mi, že nejvhodnější protireakcí je konsolidace společnosti. To je rozvoj našich vlastních hodnot, to je utváření konsensu ve společnosti...”<sup>34</sup>*

Protizápadní rétorika a vytváření mediálního obrazu politických odpůrců jako agentů cizího vlivu je nástroj, díky kterému běloruská vláda legitimizuje potlačení opozičního hnutí v Bělorusku.

V běloruských médiích často nacházíme témata o vypuknutí politických krizí v jiných zemích a o negativním vlivu masových pouličních demonstrací na rozvoj daných společností. Tato témata se často objevují v mediálním diskurzu spolu s prezentací běloruské vlády jako záruky stability v zemi. Avšak po vyhlášení výsledků prezidentských voleb v září 2020 a vyvrcholení protestů v samotném Bělorusku se úkolem běloruských médií stalo vytvoření negativního mediálního obrazu povolebních protestů v Bělorusku, čemuž se budu věnovat v dalších podkapitolách

## **4.2. Povolební období**

### **4.2.1. Popření politické autonomie oponentů režimu**

Po zahájení série povolebních protestů, která vyvrcholila v důsledku nesouhlasu se sčítáním hlasů ústřední volební komisí Běloruska při prezidentských volbách roku 2020, běloruská vláda prostřednictvím státních masmédií začala výrazně aktivněji prosazovat protizápadní rétoriku do mediálního diskurzu. V povolebním období lze v běloruských státních médiích pozorovat nárůst zpráv a článků, jejichž obsahem je prezentace Ruska a ruských státních činitelů jako spojenců v boji proti vměšování západních zemí do vnitřních záležitostí Běloruska. Mírovou rétoriku vůči zemím EU vystřídala v běloruských státních médiích odsuzující rétorika členských zemí EU, které zavedly vůči režimu A. Lukašenka sankce. Televizní stanice *ONT* na své webové stránce krátce po vyhlášení oficiálních výsledků voleb zveřejnila výrok

---

<sup>34</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/savinyh-rasskazal-kakie-uroki-nuzhno-izvlech-belarusi-iz-protestov-v-ssha>

tiskového mluvčího ministerstva zahraničních věcí Běloruska, který se datuje ke dni 15. srpna 2020:

*„... Sankce jsou koncem politiky. Proto je nyní klíčovou otázkou, zda má EU ve vztahu k Bělorusku nějakou politiku. My ji máme. V zahraniční politice Běloruska je Evropská unie jednoznačně jednou z priorit...”<sup>35</sup>*

Navzdory prohlášení běloruského ministerstva zahraničí, podle kterého chce Bělorusko udržovat dialog se členy EU, v běloruských státních médiích v povolebním období převládala obviňující rétorika vůči zemím EU, která vytěsnila vnitropolitické problémy Běloruska z mediálního diskurzu na úkor prezentace západního vlivu jako destabilizujícího faktoru v mediálním obrazu běloruské politické krize, což ilustruje skutečnost, že stanice *ONT* v srpnu roku 2020 zveřejnila řadu výroků běloruských a ruských státních činitelů, které přenášejí vnitropolitické problémy Běloruska do oblasti zahraničního zásahu:

*„...Z ruské strany bylo zdůrazněno, že jsou nepřijatelné jakékoli pokusy zvětšit zasahovat do běloruských vnitřních záležitostí, což by vedlo k další eskalaci krize...”* – prohlásil 18. srpna prezident Ruska V. Putin.<sup>36</sup>

*„...Události v Bělorusku jsou pro nás velmi znepokojivé. Jsme znepokojeni snahou využít vnitropolitických potíží, se kterými se Bělorusko, běloruský lid a jeho vedení nyní potýkají, k tomu, aby do těchto událostí a procesů zasahovali zevnějšku. Nejen zasahovat, ale vnucovat Bělorusům ty pořádky, které vnější aktéři považují za výhodné. Nikdo se netají tím, že jde o geopolitiku, o boj o postsovětský prostor. Tento boj jsme pozorovali v předchozích fázích situace po zániku Sovětského svazu. Nejnovějším příkladem je samozřejmě Ukrajina. To, co nyní slyšíme z evropských metropolí, především z Baltských států (Litva, Estonsko), ale také z Polska, z Evropského parlamentu, není jen o Lukašenkovi, lidských právech a demokracii. Jde o geopolitiku. Jde o samotná pravidla, která chtějí naši západní partneři uplatňovat v každodenním životě na našem kontinentu i v jiných částech světa...”* – prohlásila 19. srpna 2020 ve vztahu k vývoji povolební politické krize v Bělorusku hlava ministerstva zahraničních věcí Ruska, S. Lavrov.<sup>37</sup>

---

<sup>35</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/mid-belarus-nastroena-na-sohranenie-kommunikacii-i-prodolzhenie-dialoga-s-es>

<sup>36</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/putin-podchekivaet-nedopustimost-vneshnego-davleniya-na-rukovodstvo-belarusi>

<sup>37</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/glava-mid-rf-rossiyu-trevozhat-popytki-vmeshatelstva-v-situaciyu-v->

*„...Řekněme otevřeně, dnes jsme svědky určité fáze hybridní války proti Bělorusku. Jak jinak to jde pojmenovat? Masmédia a informační pole jsou tímto bojem zasaženy. Diplomatická válka proti nám začala i na té nejvyšší úrovni...” – prohlásil 27. srpna A. Lukašenko.<sup>38</sup>*

Dominance vize vnější politiky Ruska se také začala aktivně projevovat i v mediálním obsahu běloruských státních médií. Sbližování nedemokratického režimu A. Lukašenka s Ruskem, které se odehrávalo na pozadí rostoucí izolovanosti běloruského režimu, výrazně ovlivnilo běloruské mediální prostředí. Mediální agenda v oblasti mezinárodní politiky Běloruska se přizpůsobila na tzv. *dvojnárodní* model, kdy na mezinárodní politiku Běloruska začalo být v první řadě nahlíženo optikou spojenectví s Ruskem a odporování EU a NATO jak v mediální oblasti, tak i v oblasti bezpečnosti. Názorným příkladem může být článek, který televizní stanice *ONT* zveřejnila 22. srpna 2020 v reakci na Lukašenkovu návštěvu vojenského výcvikového prostoru poblíž hranic Běloruska s Polskem:

*„...Tuto sobotu stráví běloruský prezident v Hrodněnské oblasti. A dnes odtamtud přicházejí důležité zprávy. Proti Bělorusku je použit scénář "barevných revolucí", který však obsahuje vnější faktor. Prohlásil to Alexandr Lukašenko na vojenském cvičišti u Hrodna. Obrana proti ‚vnějším hrozbám‘ je přímým úkolem pro armádu. Aktivita v blízkosti hranic Bělorusy znepokojuje. Prezident ví, jak na to reagovat... Dnešní návštěva výcvikového prostoru západního operačního štábu je svého druhu inspekci. Přesně před týdnem na setkání ve Strategickém velitelském centru prezident zdůraznil, že Polsko a Litva posilují svou ozbrojenou složku. A nejde jen o cvičení NATO, i když ta jsou prvořadá...”<sup>39</sup>*

*Militarizace* mediální agendy v běloruských státních médiích se zaměřuje na vytváření mediálního obrazu běloruské politické krize jako krize globální, ve které EU a NATO hrají roli ideologické a bezpečnostní hrozby pro Bělorusko, zatímco Rusko zaručuje stabilitu a ochranu před vnější hrozbou. Běloruská státní média tak v povolebním období aktivněji prosazují narativ o tom, že Bělorusko a Rusko čelí stejným problémům a vnějším výzvám. Televizní stanice *ONT* na přelomu srpna a září roku 2020 zveřejnila výroky V. Putina a A. Lukašenka, v nichž se hovoří o bělorusko-ruské

---

belarusi-oni- osushestvlyayutsya-v-geopoliticheskikh-celyah

<sup>38</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/lukashenko-my-segodnya-imeem-opredelennyj-etap-gibridnoj-vojny-protiv-belarusi>

<sup>39</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/aleksandr-lukashenko-posetil-voennyj-poligon-pod-grodno-glavnoe>

integraci:

*„...Alexandr Grigorjevič mě požádal, abych vytvořil určitou zálohu bezpečnostních složek. A já jsem to udělal. Ale také jsme se dohodli, že nebude použita, dokud se situace nevymkne kontrole...”* – prohlásil ve vztahu k možnosti poskytnutí vojenské podpory běloruskému nedemokratickému režimu 29. srpna Vladimír Putin.<sup>40</sup>

*„...Vše je globalizované a internacionalizované. Pokud si myslíte, že to bohaté Rusko zvládne, tak se pletete. Mluvil jsem s mnoha prezidenty, svého staršího spojence, staršího bratra, jak mu říkám, Putina jsem varoval: tomu se nedá čelit. Proto byste neměli být klidní. Určité politické události vás brzy neminou. Víte, k čemu jsme společně s ruským establishmentem a vedením dospěli? Pokud se dnes zhroutí Bělorusko, Rusko bude další na řadě...”* – prohlásil 8. září v rozhovoru s ruskými novináři A. Lukašenko.<sup>41</sup>

Běloruská vláda v povolebním období prosazuje odsuzující argumentační linii, kterou lze identifikovat v prezentaci zpravodajských témat v běloruských státních médiích. Kritika v běloruských státních médiích směřovala jak na alianci NATO jako celek, tak na konkrétní členské státy aliance. V souvislosti s formováním mediálního obrazu běloruské krize v povolebním období se televizní stanice *ONT*, kterou jsem zkoumal, při tomto procesu opírala o výroky běloruských a ruských státních představitelů. Kromě toho *ONT* legitimizovala daný mediální obraz publikováním názorů politických analytiků, kteří se vyznačují protizápadní rétorikou. *ONT* těsně po zahájení povolebních protestů také zveřejnila rozhovory, jejichž cílem je obvinít vnější síly ze zasahování do běloruského mediálního prostoru.

*„...Někdo se nemůže uklidnit a vyzývá lidi, aby vyšli do ulic. Dokonce i ze zahraničí vypínají internet, aby vyvolali nespokojenost obyvatelstva. Naši odborníci nyní zjišťují, odkud toto blokování pochází. Pokud tedy internet nefunguje správně, není to z naší iniciativy, ale ze zahraničí...”* – reagoval během svého vystoupení 10. srpna 2020 A. Lukašenko na nespokojenost občanů s omezením přístupu k informacím.<sup>42</sup>

*„...Ten, kdo dnes ovládá mediální prostor, má moc ovlivňovat velké davy lidí. Šíření informací ve formě krátkých bloků s pravidelnou frekvencí jejich předávání*

---

<sup>40</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/putin-zayavil-o-sozdanii-rezerva-sotrudnikov-dlya-pomoshi-belarusi-pri-neobhodimosti>

<sup>41</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/lukashenko-esli-segodnya-belarus-ruhnet-sleduyushej-budet-rossiya>

<sup>42</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/prezident-internet-v-belarusi-otkluchayut-iz-za-granicy>

vytváří nástroj nátlaku na vědomí. Podsouvání pojmů, manipulace, svobodná média, nezávislá média, která se jeví jako objektivní. Kdo platí, ten určuje hudbu. Jakákoli média existují nejen na základě vlastní ekonomické činnosti. Koho toto téma zajímá, ať se podívá, kdo provozuje Rádio Svobodná Evropa. Vraťme se k běloruskému případu: vidíme pokusy roztrhnout zemi, vyvolat v ní jakési nepřátelství, chaos. Nezastavují se. Má se stát vzdát toho, aby lidem prostřednictvím řady hromadných sdělovacích prostředků sděloval svůj pohled na věc? To je přece samozřejmé...” – uvedl v rozhovoru pro televizní stanici ONT premiér Běloruska, Roman Golovčenko.<sup>43</sup>

Televizní stanice ONT 9. září roku 2020 shrnula Lukašenkův rozhovor s ruskými novináři:<sup>44</sup>

„...Co se týče protestního hnutí, podle Alexandra Lukašenka je ovládáno z centra poblíž Varšavy. Koordinátoři jsou také v České republice, Litvě, Lotyšsku a na Ukrajině. Vybíjejí obzvláštní tlak na mladé lidi. Přímou roli v tom mají Telegramkanály, říká prezident. Současná mladá generace vyrostla v klidné zemi, a proto si nemůže plně uvědomit, co se během let nezávislosti podařilo. Alexandra Lukašenka to nepochybně znepokojuje. Podle prezidenta je však hlavní, že země byla zachráněna...”

Po politické migraci v povolebním období běloruských opozičních lídrů do zemí východní a střední Evropy běloruská státní média začala prosazovat do mediálního diskurzu narativ o financování opozičních iniciativ ze strany EU. Diskreditace politických oponentů získala novou podobu, která ustupovala do pozadí během předvolebního období: zkreslení obrazu opozičních iniciativ prizmatem soutěže o peněžní granty západních zemí. Země, které přijaly největší počet politických azylantů z Běloruska, se staly častým terčem kritiky. Předmětem kritiky se staly zejména Baltské státy, Polsko, Česká republika a Ukrajina.

„...Česká republika je určitě spíše finančním uzlem. Navíc bychom neměli zapomínat, že jedna z největších poboček této západní globální infrastruktury, Rádio Svobodná Evropa, se nachází v České republice. Dalo by se říci, že jsou elitou této opoziční smečky, mají vysoké platy, které se pohybují od pěti tisíc dolarů a sídlí v Praze. Ve Varšavě sídlí operátoři, komunikují spolu, ale v Praze však působí ti, kteří jsou již uznávaní, prosadili se ve svém prostředí, je zde mnohem více finančních

<sup>43</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/premer-ministr-belarusi-tot-kto-vladeet-mediaprostranstvom-mozhet-vozdejstvovat-na-bolshie-massy-lyudej>

<sup>44</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/intervyu-aleksandra-lukashenko-rossijskim-smi-glavnoe>

prostředků. *Finance ze Spojených států jdou do Evropy právě přes Prahu...*” – v rozhovoru pro stanici *ONT* to prohlásil 17. září 2020 politický analytik A. Dzermant.<sup>45</sup>

V povolebním období se pravidelnou součástí mediálního obsahu televizní stanice *ONT* staly také recenze aktivit běloruské politické emigrace v kontextu financování jejich činnosti západními strukturami. Dne 14. ledna 2021 byla na webových stránkách televizní stanice *ONT* publikována zpráva, která může sloužit jako výraz prosazení narativu o financování běloruských opozičních struktur ze strany Západu právě do mediálního diskurzu.

*„...Motiv se přitom výrazně mění: jestliže před půl rokem se mluvilo o novém a lepším Bělorusku, dnes je (bohužel) Bělorusko nezajímá. A skutečně, koho to zajímá, když jste ve Vilniusu a ve hře jsou velké peníze... Hádky běloruské opozice jsou, věřte mi, nechutnou podívanou a hrabat se v tom všem je nesmírně nepříjemné. Ale musíme. Protože čím očividnější je porážka protestů, tím jasnější je zahraniční boj o místo na slunci a o peníze... Včera jsme pro připomenutí dokončili analýzu štábu S. Cichanouské... A nyní krátký pohled na to, co se stalo ve štábu V. Babaryky...”<sup>46</sup>*

#### **4.2.2. Ideologická rovina diskurzu**

Prosazení neosovětské ideologie do mediálního diskurzu běloruským nedemokratickým režimem lze pozorovat i v povolebním období vývoje běloruské politické krize. Jak jsem uváděl v předchozích podkapitolách, hodnotový obsah běloruské státní ideologie se prolíná s ideologickým konceptem *ruského světa*, který ruská vláda uplatňuje ve své vnější politice ve vztahu ke svým sousedům. Povolební období se v běloruském mediálním prostoru vyznačuje rostoucí dominancí narativů, které jsou neodmyslitelnou součástí vnější politiky Ruska: odpor Ruska vůči prosazování západního vlivu v postsovětském prostoru, historické paralely s dějinami Sovětského svazu, což také navazuje na strategii běloruského nedemokratického režimu, která se zaměřuje na vytváření mediálního obrazu politických odpůrců jako zrádců vlasti a národních zájmů. Dobrovolná podřízenost režimu A. Lukašenka Rusku v oblasti vnější politiky a aktivní prosazování *měkké síly* Ruska v Bělorusku měly za následek postupné sladění narativů v povolebním období v informačních prostředích Běloruska a Ruska. Došlo také k ukotvení myšlenky toho, že Bělorusko je nedílnou součástí sféry

<sup>45</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/dzermant-protesty-v-belarusi-finansiruyutsya-ssha-cherez-chehiyu>

<sup>46</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/kak-v-borbu-za-vliyanie-i-evropejskie-dengi-vklyuchilis-predstaviteli-shtaba-viktora-babariko-rubrika-budet-dopolneno>

vlivu Ruska nebo tzv. *blízkého zahraničí*.

21 srpna 2020 televizní stanice *ONT* zveřejnila článek, který se zaměřuje na historickou analýzu původu běloruské historické bílo-červeno-bílé vlajky, která je po celou dobu vládnutí A. Lukašenka používána opozičním hnutím jako symbol odporu vůči běloruskému nedemokratickému režimu. Autor článku uvádí historické paralely mezi dnešními odpůrci režimu a kolaboranty v období druhé světové války:

*„... Všechny protesty (a Bělorusko není výjimkou) se vždy vyznačují vlastní symbolikou. Bílo-červeno-bílá symbolika, pod kterou dnes část společnosti vychází do ulic, má dlouhou historii. A když se podíváte pozorněji, nevyhnete se zjevným faktům a přímým asociacím s událostmi, které by měly každého Bělora přinutit k zamyšlení... Kromě bílých pruhů na vlajce existují podle historiků i další. Tento symbol vyvěšovali nad hlavami běloruští kolaboranti během Velké vlastenecké války. Při spolupráci s okupačními úřady doufali, že se jim podaří vytvořit stát, na který pak nikdo nebude moci sáhnout. Politika na okupovaných územích však byla jednoznačná: zničit 75 % obyvatelstva. To je známo ze školních učebních programů...”<sup>47</sup>*

Lze pozorovat, že do běloruského mediálního diskurzu se prosazuje ruská vize vnější politiky, což je patrné z rostoucího počtu citací ruských státních činitelů. Tyto výroky jsou prezentovány televizní stanicí *ONT* v kontextu běloruského politického dění a do určité míry legitimují názor ruského establishmentu, který považuje Bělorusko za nepopíratelný satelitní stát Ruska.

*„...Naši západní kolegové, kteří téměř půl tisíciletí určovali směr světového dění, ovládali ekonomiku prostřednictvím koloniálních výtěžků a zajišťovali svobodné fungování svých elit vývozem přírodních zdrojů z kolonií. A za těch 500 let se samozřejmě mnohé změnilo, ale i poté, co se koloniální systém zhroutil, vztahy učitele a žáka, pána a dělníka – ty stále významně ovlivňovaly mentalitu západních politiků... Domníváme se, že není třeba žádného invazivního mediačního jednání. Budeme se řídit mezinárodním právem a závazky, které mezi námi a Běloruskou republikou existují. A samozřejmě chceme, aby sami Bělorusové měli možnost řešit své problémy bez jakéhokoli vměšování zvenčí...”* – prohlásil 1. září 2020 ministr zahraničních věcí Ruska S. Lavrov.<sup>48</sup>

<sup>47</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/belo-krasno-belyj-flag-ispolzuyut-uchastniki-protestnogo-dvizheniya-s-kakimi-istoricheskimi-sobytiyami-svyazana-eta-simvolika>

<sup>48</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/sergej-lavrov-na-mentalitete-zapadnyh-politikov-skazyvayutsya->



„...Zákony společenského vývoje – to jsou zákony, které nelze odvolat v kanceláři nebo prostřednictvím telefonátu. Existují takové zákony, existují cykly společenského vývoje. S tím vším je také třeba počítat. Myslím, že jak Bělorusko, tak Rusko mají takovou historii, takový soubor intelektuálních prací vynikajících občanů svých zemí, že i to nás donutí být moudřejší, reagovat rozvážně a nepodléhat všemu, co se děje ze strany Litvy, Polska, Evropy a Spojených států...Touha [Západu] zasahovat do situace týkající se nejprve Ruského impéria, pak Sovětského svazu, pak republik Společenství nezávislých států – je stálá, důsledná a myslím, že až na výjimky málo účinná...“ – uvedl v rozhovoru pro televizní stanici ONT 29. října 2020 velvyslanec Ruska v Bělorusku D. Mezencev.<sup>49</sup>

Dobrovolná podřízenost běloruského nedemokratického režimu vůči Rusku, která nabyla nových rozměrů po vypuknutí politické krize v Bělorusku v roce 2020, se odráží i v běloruských státních médiích. Napojení na informační kampaň Ruska v oblasti vnější politiky slouží podle mého názoru jako ilustrace problému, kterému jsem se věnoval v teoretické části své diplomové práce: neschopnost běloruské vlády přiblížit jejich interpretaci politického dění běloruskému publiku prostřednictvím běloruských státních médií, což se odehrává na pozadí prohloubení závislosti na mediálním prostředí Ruska. Běloruská vláda se odvolává na svou oficiální státní ideologii, nicméně přestože má některé podobné rysy s *měkkou silou* používanou Ruskem, lze na základě porovnání předvolebních a povolebních narativů konstatovat, že prezentace zpráv o politickém dění v Bělorusku v povolebním období se stává mnohem zřetelněji ovlivněna optikou ruské zahraniční politiky.

#### **4.2.3. Legitimizační rovina diskurzu**

Zatímco se legitimizační rovina diskurzu v předvolebním období v běloruských státních médiích vyznačovala oboustranným směrem jak na základě mobilizace příznivců, tak i na základě demobilizace oponentů A. Lukašenka, povolební období získává větší podobu strategie *vyzbrojování informací*, kdy cílem mediální agendy běloruských státních masmédií není přilákání aktivních politických oponentů na stranu režimu. Primárním cílem dané mediální agendy je rostoucí počet nerozhodnutých voličů a vytváření mediálního obrazu běloruské politické krize, v jehož rámci je zpochybněna role opozičních lídrů a nezávislých médií jako reprezentantů zájmů odpůrců režimu A.

---

posledstviya-kolonialnoj- sistemy

<sup>49</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/posol-rossii-v-belarusi-vazhno-ne-poddavatsya-besparдонному-davleniyu-zapada-ono-neizmenno-i-posledovatelno>

Lukašenka. V předchozích podkapitolách jsem se již dotkl toho, že strategie mobilizace spočívá ve formování obrazu běloruského režimu jako ochránce národních zájmů a ztotožnění osoby A. Lukašenka se suverenitou Běloruska. V dané podkapitole bych chtěl přiblížit, jak se vyvíjí strategie depolitizace odpůrců režimu.

Běloruská vláda v povolebním období aktivně prosazovala do mediálního diskurzu témata, která jsou spojená s odcizením opozičních lídrů od protestního hnutí uvnitř Běloruska buď na základě ideologických přesvědčení, nebo na základě chybějících komunikačních kanálů, nebo jednoduše na pozadí nucené politické migrace. Televizní stanice *ONT* zveřejnila na své stránce 2. září 2020 článek o migraci do Polska jednoho z členů koordinačního štábu běloruské opozice, P. Latusky, který prezentoval migraci politika do zahraničí jako vzdálení se zájmům běloruských voličů:

*„... Jako důvod svého odjezdu opoziční politik uvedl, že měl naplánované schůzky s polskými a litevskými politiky. Mezitím se v odborných kruzích Latuskův náhlý odchod, který nebyl nikde ohlášen, vysvětluje nejednotností uvnitř opozičního hnutí... Dovolujeme si připomenout, že další představitelé opozice již zemi opustili. S. Cichanouská je nyní v Litvě, manželé Capkalovi se vydali na plnohodnotné turné, nejprve do Ruska a poté na Ukrajinu a do Polska. Zdá se, že tradice náhlého opuštění Běloruska pro představitele opozice a jejich účast na jednáních se zahraničními vládami se stává normou. Odborníci nyní tipují, kdo je další na řadě...”<sup>50</sup>*

Pro diskreditaci běloruských opozičních lídrů běloruská státní média využívají v první řadě narativ o financování běloruské opozice západními strukturami. S odkazem na příspěvek na jedné z sociálních sítí občana Litvy televizní stanice *ONT* představila reportáž, ve které udělování azylu S. Cichanouské bylo prezentované jako faktor znepokojení litevských občanů:

*„... Litevský občan chce vědět, proč S. Cichanouská neskončila v uprchlickém zařízení, ale v jednom z nejlepších hotelů ve Vilniusu? Kdo platí její ubytování a kdo uhradí náklady? Aktivista také žádá litevského prezidenta o odpověď, kdo uhradí ztráty pocházející ze zkažených vztahů s Běloruskem?”<sup>51</sup>*

Dalším charakteristickým rysem při vytváření mediálního obrazu běloruské politické krize je zpochybnění nezávislých informačních zdrojů a vyvolání nedůvěry

<sup>50</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/pavel-latushko-vyehal-za-rubezh-i-sejchas-nahoditsya-v-polshe>

<sup>51</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/litovcy-hochet-znat-za-chej-schyot-zhiviot-beloruskaya-opoziciya-v-vilnyuse>

vůči běloruské opozici jakožto nejednotné a neschopné politické struktury při zastupování zájmů běloruského obyvatelstva. Ukázkovým příkladem může být článek, který byl zveřejněn 25 listopadu 2020 na webové stránce televizní stanice *ONT*:

*„...Demokratické síly tehdy i dnes chtějí jediné – absolutní diktátorskou moc. Takovou, jaká je nyní v rukou Alexandra Lukašenka. Ano, prezident není ideální, sám to opakovaně řekl, ale jeho motivem je zachování suverenity a ochrana lidu. A jak by si Cichanouská, její poradci, Lebedko, Statkevič, Milinkevič a Capkalovi poradili s absolutní mocí? Alexandr Lukašenko nelhal, když říkal, že po volbách to bude hodně zajímavé. Je to nejzajímavější doba od roku 1994, a to nemluvím o shromážděních a kanálech na Telegramu, ale o politice. Jen to nechcete vidět. Nebo to ani nejde. A pak začne stará běloruská opozice napadat tu novou a naopak. Je to jen otázka času. Ti, kteří se bez demokracie v politice nudili – gratulujeme. Špína, zrady, tajné dohody opozice se sliby o zřeknutí se suverenity – to všechno se bude odehrávat. Užijte si to...”<sup>52</sup>*

#### **4.2.4. Přeorientování diskurzu na politické krize jiných zemí**

Během zkoumaného úseku povolebního období běloruská vláda prosazovala do mediálního diskurzu zpravodajství o odehrávajících se politických krizích v jiných státech postsovětského prostoru. Mimořádnou roli sehrávala permanentní informační kampaň o ukrajinském politickém dění, která byla do značné míry ovlivněna rostoucí rolí Ruska v mediálním prostředí Běloruska. Ukázkou může být například článek, který byl zveřejněn televizní stanicí *ONT 2* 2. září 2020, jehož obsah spočívá ve varování běloruského publika před vývojem scénáře ukrajinské revoluce roku 2014:

*„...Naše protesty se pozoruhodně podobají událostem na ukrajinském Majdanu. Tam, když začalo vše upadat, vznikla potřeba najít čerstvou krev. A to se mimochodem týkalo mladých lidí a obětí...”<sup>53</sup>*

Článek, který byl zveřejněn na webové stránce *ONT* 14. října 2020 je názornou ukázkou sladění informačních narativů v mediálním prostředí Běloruska a Ruska, jelikož obsah článku se opírá o argumentační linii vnější politiky Ruska vůči zemím tzv. *blízkého zahraničí* a nahlíží na protesty, které se odehrávají v postsovětském prostoru optikou geopolitického boje:

---

<sup>52</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/demokraticheskie-sily-hotyat-odnogo-absolyutnoj-diktatorskoj-vlasti-zachem-ona-tihanovskoj-i-ee-soratnikam-rubrika-budet-dopolneno>

<sup>53</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/k-chemu-mogut-privesti-uroki-ulic-rubrika-budet-dopolneno>

*„...Události posledních týdnů ukazují, že napětí, které vzniklo v různých regionech, nehodlá ustoupit. A na tomto pozadí se stále častěji hovoří o tom, že se zmenšuje obkličující kruh kolem Ruska, kolem celé euroasijské integrace. A to je zcela jiná rovina konfrontace, důsledků a vztahů. Je spravedlivé srovnávat Biškek a Minsk po 9. srpnu? Parlamentní volby 31. října v Gruzii, prezidentské volby 1. listopadu v Moldavsku...“<sup>54</sup>*

Na přelomu roku 2020 a 2021 se televizní stanice *ONT* zaměřila na zpravodajství o protestech ve výše zmíněném Moldavsku a Gruzii:

*„...Téměř v každém ze svých projevů hovoří Maia Sanduová o volebních podvodech jako o téměř hotové věci a vyhrožuje pouličními protesty. Mnozí odborníci považují toto chování za přípravu na barevnou revoluci...“* – uvedla 1. listopadu 2020 citát moldavského novináře televizní stanice *ONT*.<sup>55</sup>

*„...Opoziční aktivisté stále trvají na přerušení vztahů s Ruskem, a to i přes přetrvávající problémy v zemědělství (Gruzie nakupuje 95 % obilí na základě dohody s Moskvou) a přetrvávající neúspěšné pokusy nahradit ruský plyn...“* – 27. února 2022 poskytla interpretaci politického dění v Gruzii televizní stanice *ONT*.<sup>56</sup>

V povolebním období je pozorovatelný ještě výraznější důraz na témata současných politických krizí, zejména v postsovětském prostoru. Růst vlivu Ruska v běloruských médiích se projevuje skrze prezentaci politických krizí v postsovětském prostoru jako geopolitických krizí, které byly vyvolány zásahem zemí EU a NATO do této oblasti. Další charakteristikou povolebního období v Bělorusku je posun diskuze nejen k současným politickým krizím, ale i k zvláštní pozornosti věnované revolučním událostem na Ukrajině, které započaly v roce 2013. Tyto události získaly v běloruských státních médiích v povolebním období nový rozměr.

## **5. Závěr**

V rámci své diplomové práce jsem se zabýval formováním mediálního obrazu běloruské politické krize po prezidentských volbách roku 2020 v běloruských státních médiích. Pro daný účel diplomové práce jsem se rozhodl použít diskurzivní analýzu, kterou jsem aplikoval na archiv zpráv a článků nejsledovanější státní televizní stanice

---

<sup>54</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/minsk-karabah-bishkek-chto-obshego>

<sup>55</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/v-moldove-prohodyat-vybory-prezidenta-v-strane-uzhe-nachalis-besporjadki>

<sup>56</sup> Zdroj: <https://ont.by/news/protesty-opozicii-ohvatili-ulicy-tbilisi>

Běloruska. Při provedení diskurzivní analýzy jsem se opíral o otevřené a axiální kódování, přičemž jednotlivá zjištění jsem pro přehlednou interpretaci zařadil do dvou časových úseků své analýzy: předvolebního a povolebního období formování mediálního obrazu běloruské politické krize. Svůj interpretační výklad jsem v analytické části podpořil úryvky ze zpráv a článků archivu televizní stanice *ONT*.

Na základě provedení diskurzivní analýzy lze dospět ke klíčovému závěru této diplomové práce, že běloruská politická krize po prezidentských volbách roku 2020 je v běloruských státních médiích prezentovaná v kontextu globální či geopolitické krize, nikoliv pouze jako krize vnitropolitická. Nástroji běloruských státních médií k tomuto účelu jsou prosazení běloruské státní ideologie, která odkazuje na sovětskou minulost a předchozí nedemokratický politický režim, a rámcování témat v běloruském mediálním diskurzu. Spoluhráčem, zejména v povolebním období, se pro běloruská média stalo Rusko, zatímco hlavním terčem kritiky jsou státy Východní a Střední Evropy, které odsoudily potlačení opozičního hnutí a podpořily běloruské demokratické iniciativy v cílových zemích. Běloruská vláda prostřednictvím běloruských státních médií prosazovala do mediálního diskurzu obraz informační a vojenské hrozby ze strany Baltických států, Polska, České republiky a Ukrajiny pro běloruskou suverenitu, která je v podání běloruských státních médií neoddelitelně spojena s A. Lukašenkem. Oponenti nedemokratického režimu byli v běloruských státních médiích po vypuknutí politické krize v roce 2020 prezentováni jako zrádci zájmů běloruského národa, kteří prosazují zájmy EU a NATO, což je v rozporu s běloruskou státní ideologií. Výše uvedené státy Východní a Střední Evropy jsou v podání běloruských státních médií prezentovány jako stoupenci politiky USA vůči postsovětskému prostoru, která spočívá v oslabení role Ruska v regionu. Běloruská státní média popírají autonomii svých politických oponentů a kladou důraz na západní zdroje finanční podpory běloruských demokratických iniciativ, ke kterým běloruská opozice získala přístup díky usazení se v cílových zemích pro politickou migraci Východní a Střední Evropy. V průběhu povolebního období se běloruská státní média zaměřila na kritiku Ukrajiny, a to zejména v souvislosti s tématem prosazování narativu o ruské invazi na Ukrajinu po revoluci v roce 2014. Tento narativ se snaží běloruská média vytlačit z běloruského mediálního prostoru a prezentovat ukrajinskou krizi pouze v kontextu zásahu EU a NATO do postsovětského prostoru.

Členění diskurzivní analýzy podle časových úseků umožňuje pozorovat

rostoucí roli Ruska v mediálním prostředí Běloruska. Aplikace diskurzivní analýzy na příkladu Běloruska umožnila odhalit způsoby negativního rámování členů a stoupenců EU při formování mediálního obrazu politické krize, která vypukla v reakci nesouhlasu s oficiálním výsledkem prezidentských voleb.

Za nedostatek diplomové práce považují provedení diskurzivní analýzy pouze na základě analýzy archivu zpráv a článků jedné televizní stanice. Případně další analýzy lze doplnit o jiné státní hromadné sdělovací prostředky v Bělorusku, případně i o porovnání mediální agendy běloruských státních médií s mediální agendou nezávislých běloruských a mezinárodních masmédií, které se ve větší či menší míře podílejí na formování mediálního prostředí v Bělorusku.

## 6. Seznam použité literatury:

Ball, J. 2017. Post-truth: How bullshit conquered the world. Biteback Publishing.

Balík, S.; M. Kubát. 2004. Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů. Praha: Dokořán.

Bartoszewski, J.; Richter, M. 2021. Eastern Europe's Melting Pot: How Warsaw Became the Conduit for Spreading Western Values in the Post-Soviet World. *Journal of International Affairs*.

Bedford, S. 2021. The 2020 Presidential Election in Belarus: Erosion of Authoritarian Stability and Re-politicization of Society. *Nationalities Papers*, 49(5).

Bekus N. 2008. European Belarus versus State Ideology: Construction of the Nation in the Belarusian Political Discourses. *Polish Sociological Review*, 163,263–283.

Blommaert, J. 2005. *Discourse. A Critical Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bourdieu, P. 1998. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.

Corner, J. 2017. Fake news, post-truth and media–political change, *Media, Culture & Society*.

Eke, S. M.; Kuzio, T. 2000 Sultanism in Eastern Europe: The Socio-Political Roots of Authoritarian Populism in Belarus, *Europe-Asia Studies*.

Fairclough, N. 2001 *Language and power*. New York: Longman.

Foucault, M. 1994. *Diskurs, Autor, Genealogie: tři studie*. Praha: Svoboda.

Gee, P. 2005. *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*. New York: Routledge.

Greene, S. 2022. You are what you read: media, identity, and community in the 2020 Belarusian uprising, *Post-Soviet Affairs*.

Habermas, J. 2000. *Strukturální přeměna veřejnosti: zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha: Filosofia.

Hájek, M. 2014. *Čtenář a stroj. Vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: SLON.

Hansen, M.; Ford, N. 2022. Placing the 2020 Belarusian Protests in Historical Context: Political

Attitudes and Participation during Lukashenko's Presidency. Nationalities Papers.

Hendl, J. 2016. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál.

Holzer, J.; S. Balík. 2007. Postkomunistické nedemokratické režimy: studie k proměnám politické teorie v posttranzitivním čase. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Hlaváček, P.; Holzer, J. 2005. „Lukašenkovo Bělorusko: Případová studie nedemokratického režimu.“ Středoevropské politické studie roč. VII, č. 4: 409-427

Hlaváček, P.: 2012. „Postavení politických stran v Lukašenkově režimu.“ Středoevropské politické studie roč. XIV, Číslo 2–3: 356–375.

Jakubowicz, K. 2017. Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů. Brno: Masarykova univerzita.

Jandjuk, V. 2004. „Bělorusko.“ Pp. 36-59. in Kubát, M. a kolektiv. Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy. Praha: Eurolex Bohemia.

Kalvas, F. 2009. Nastolování agendy: role masové a interpersonální komunikace, osobní zkušenosti a genderu. Plzeň: Západočeská univerzita.

Kuzio, T. 2016. Nationalism and authoritarianism in Russia: Introduction to the special issue. Communist and Post-Communist Studies, 49(1), 1–11.

Lasswell, H. D. 1948. The structure and function of communication in society. In L. Bryson (Ed.), The communication of ideas (pp. 37-51). New York: Harper and Row.

Leshchenko, N. 2008. „The National Ideology and the Basis of the Lukashenka Regime in Belarus.“ Europe-Asia Studies Vol. 60, No. 8: 1419-1433.

Luhmann, N. 2007. The reality of the mass media. Cambridge: Polity Press.

Manaev, O. Natalie Rice, N; Taylor, M .2021. The evolution and influence of Russian and Belarusian propaganda during the Belarus presidential election and ensuing protests in 2020, Canadian Slavonic Papers, 63.

McCombs, M. 2004. Setting the Agenda. Cambridge : Polity Press.



- McChesney, R. 2009. Problém médií: Jak uvažovat o dnešních médiích. Praha: Grimmus.
- Nye, J. 2004. Soft power : the means to success in world politics. New York: Public Affairs.
- Podhol, V., & Fox, W. 2017. Saving the “Fraternal State”?: Ideology and Possible Venues of Russian Aggression in Belarus. American Enterprise Institute.
- Sahm, A., Balmaceda, M. M., Gromadzki, G., Liakhovich, A., Silitski, V., & Zlotnikov, L. 2009. Civil society and mass media in Belarus. In S. Fischer (Ed.), Back from the cold?: The EU and Belarus in 2009 (pp. 49–64). European Union Institute for Security Studies (EUISS).
- Sergunin, A.; Karabeshkin, L. 2015. Understanding Russia's Soft Power Strategy.
- Soroka, Stuart Neil. 2002. Agenda-setting dynamics in Canada. Vancouver: UBC Press.
- Szostek, J. 2015. Russian influence on news media in Belarus. Communist and Post-Communist Studies, 48(2/3).
- Szostek, J. 2018. The Mass Media and Russia’s “Sphere of Interests”: Mechanisms of Regional Hegemony in Belarus and Ukraine, Geopolitics, 23:2.
- Trampota, T.; Vojtěchovská, M. 2010. Metody výzkumu médií. Praha: Portál.
- Urban, L.; Dubský, J.; Murzda, K. 2011. Masová komunikace a veřejné mínění. České Budějovice: PROTISK.
- Usov, P. 2018. Characteristics of the Belarusian media system. Wschód Europy.
- Vel Grajewski, P. Z., Goujon, A., Rontoyanni, C., Silitski, V., & Trenin, D. (2005). Belarus: The unrecognised challenge. In D. Lynch (Ed.), Changing Belarus (pp.79–96). European Union Institute for Security Studies (EUISS).
- Vašát, P. 2008. „Kritická diskursivní analýza: Sociální konstruktivismus v praxi.“ AntropoWEBZIN 4 (2-3).
- Wijermars, M.; Lokot, T. 2022. Is Telegram a “harbinger of freedom”? The performance, practices, and perception of platforms as political actors in authoritarian states, Post-Soviet Affairs.

Wilson, A. 2016. Belarus: from a Social Contract to a Security Contract?, Journal of Belarusian Studies, 8(1)

Wilson A. 2021. Belarus: The Last European Dictatorship. 2021. Yale University Press.

**Použité webové stránky:**

<http://eschool.by/wp-content/uploads/2019/04/011.pdf>

<https://ont.by/news/categories/policy>

<https://freedomhouse.org/country/belarus/freedom-world/2022>

[https://baj.by/sites/default/files/analytics/files/mission\\_report\\_rus\\_0.pdf](https://baj.by/sites/default/files/analytics/files/mission_report_rus_0.pdf)

[https://baj.by/sites/default/files/event/files/2020/report\\_media2020\\_bel.pdf](https://baj.by/sites/default/files/event/files/2020/report_media2020_bel.pdf)

<https://baj.by/sites/default/files/analytics/files/2022/smi-01672022-ru.pdf>

<https://eng.belta.by/politics/view/belarus-presidential-election-results-finalized-132578-2020/>

<https://www.osce.org/odihr/belarus/459664>

[https://spring96.org/files/misc/review\\_2020\\_en.pdf](https://spring96.org/files/misc/review_2020_en.pdf)

<https://president.gov.by/ru/events/intervyu-predstaviteleyam-vedushchih-rossiyskih-smi>

[https://belinstitute.com/sites/default/files/2020-05/BISS\\_SA05\\_2016ru.pdf](https://belinstitute.com/sites/default/files/2020-05/BISS_SA05_2016ru.pdf)

<https://baj.by/be/analytics/prodvizhenie-russkogo-mira-idet-cherez-belorusskie-tv-kanaly-bazh-prezentoval-monitoring>

<https://baj.by/be/analytics/vyniki-manitoryngu-asvyatlennya-vybarau-u-smi-dzyarzhaunyya-i-nedzyarzhaunyya-etap>

<https://ont.by/company/history>

<https://ont.by/news/cik-predlagaet-provesti-prezidentskie-vybory-v-belarusi-9-avgusta>

<https://ont.by/news/belarus-rasschityvaet-na-otkrytoe-i-konstruktivnoe-vzaimodejstvie-s-evropejskimi-partnerami>

<https://spring96.org/ru/news/97316>

<https://ont.by/news/provokaciya-eto-vsya-kampaniya-tihanovskogo-pervyj-sekretar-ck-kompartii-prokomentiroval-situaciyu-v-grodno>

<https://ont.by/news/obshestvennye-deyateli-i-politiki-belarusi-vyskazalis-o-nezakonnoj-akcii-vo-vremya-sbora-podpisej-v-grodno>

<https://spring96.org/ru/news/97706>

<https://ont.by/news/lukashenko-na-vstreche-s-lavrovym-ob-otnosheniyah-s-rossiej-stolknut-nas-lbami-i-uhudshit-nashi-otnosheniya-ne-poluchitsya>

<https://ont.by/news/oleg-gajdukevich-mirnyh-revolyucij-ne-byvaet-eto-vsegda-krov-i-nasilie>

<https://ont.by/news/marat-markov-v-lyboj-strane-vmeshatelstvo-inostrannyh-gosudarstv-v-vybory-eto-skandal>

<https://ont.by/news/nesankcionirovannye-akcii-v-minske-byli-iniciirovany-iz-za-granicy-cherez-messendzhery-kazakevich>

<https://ont.by/news/prezident-belarusi-pozdravil-zarubezhnyh-liderov-s-75-letiem-velikoj-pobedy>

<https://ont.by/news/lukashenko-i-putin-otkryli-rzhevskij-memorial-sovetskomu-soldatu>

<https://ont.by/news/vybory-2020-bolee-87-naseleniya-belarusi-planiruet-prinyat-uchastie-v-prezidentskih-vyborah-socopros>

<https://ont.by/news/lukashenko-predostereg-molodezh-ot-prinyatiya-neobdumannyh-reshenij-pod-vliyaniem-emocij>

<https://ont.by/news/savinyh-rasskazal-kakie-uroki-nuzhno-izvlech-belarusi-iz-protestov-v-ssha>

<https://ont.by/news/mid-belarus-nastroena-na-sohranenie-kommunikacii-i-prodolzhenie-dialoga-s-es>

<https://ont.by/news/putin-podchekivaet-nedopustimost-vneshnego-davleniya-na-rukovodstvo-belarusi>

<https://ont.by/news/glava-mid-rf-rossiyu-trevozhat-popytki-vmeshatelstva-v-situaciyu-v-belarusi>

[oni-osushestvlyayutsya-v-geopoliticheskikh-celyah](#)

<https://ont.by/news/lukashenko-my-segodnya-imeem-opredelennyj-etap-gibridnoj-vojny-protiv-belarusi>

<https://ont.by/news/aleksandr-lukashenko-posetil-voennyj-poligon-pod-grodno-glavnoe>

<https://ont.by/news/putin-zayavil-o-sozdanii-rezerva-sotrudnikov-dlya-pomoshi-belarusi-pri-neobhodimosti>

<https://ont.by/news/lukashenko-esli-segodnya-belarus-ruhnet-sleduyushej-budet-rossiya>

<https://ont.by/news/prezident-internet-v-belarusi-otkluchayut-iz-za-granicy>

<https://ont.by/news/premer-ministr-belarusi-tot-kto-vladeet-mediaprostranstvom-mozhet-vozdeystvovat-na-bolshie-massy-lyudej>

<https://ont.by/news/intervyu-aleksandra-lukashenko-rossijskim-smi-glavnoe>

<https://ont.by/news/dzermant-protesty-v-belarusi-finansiruyutsya-ssha-cherez-chehiyu>

<https://ont.by/news/kak-v-borbu-za-vliyanie-i-evropejskie-dengi-vklyuchilis-predstaviteli-shtaba-viktora-babariko-rubrika-budet-dopolneno>

<https://ont.by/news/belo-krasno-belyj-flag-ispolzuyut-uchastniki-protestnogo-dvizheniya-s-kakimi-istoricheskimi-sobytyami-svyazana-eta-simvolika>

<https://ont.by/news/sergej-lavrov-na-mentalitete-zapadnyh-politikov-skazyvayutsya-posledstviya-kolonialnoj-sistemy>

<https://ont.by/news/posol-rossii-v-belarusi-vazhno-ne-poddavatsya-besparдонному-davleniyu-zapada-ono-neizmenno-i-posledovatelno>

<https://ont.by/news/pavel-latushko-vyehal-za-rubezh-i-sejchas-nahoditsya-v-polshe>

<https://ont.by/news/litovcy-hochet-znat-za-chej-schyot-zhivyot-belorusskaya-oppoziciya-v-vilnyuse>

<https://ont.by/news/demokraticheskie-sily-hotyat-odnogo-absolyutnoj-diktatorskoj-vlasti-zachem-ona-tihanovskoj-i-ee-soratnikam-rubrika-budet-dopolneno>

<https://ont.by/news/k-chemu-mogut-privesti-uroki-ulic-rubrika-budet-dopolneno>

<https://ont.by/news/minsk-karabah-bishkek-cto-obshego>

<https://ont.by/news/v-moldove-prohodyat-vybory-prezidenta-v-strane-uzhe-nachalis-besporyadki>

<https://ont.by/news/protesty-oppozicii-ohvatili-ulicy-tbilisi>

## 7. Resumé

This master thesis focuses on the construction of the media image of the Belarusian political crisis after the 2020 presidential elections in the Belarusian state media. The main research goal of my thesis was to focus on the ways of negative framing in the Belarusian state media of the Eastern and Central European countries that were concerned about the repression of the opposition movement during the 2020 presidential elections in Belarus. In order to fulfil the research goal I chose the method of discourse analysis. In the theoretical part of my thesis, I used the agenda-setting theory. To conduct my own discursive analysis, I used the archive of news and articles of the most watched TV station in Belarus, which is *ONT*.

As a result of coding the news and articles I analyzed from the archives of a given TV station, I identified 4 categories: denying political autonomy to opponents of the regime; the ideological element of the discourse; the legitimizing element of discourse and refocusing the discourse on the political crises of other countries. By using fragments of news and articles related to the above categories, I outlined how the political crisis is presented in the Belarusian state media. In the analytical part of my thesis I tried to describe how media discourse in Belarus is influenced by Belarusian state ideology and Russia's soft power, which Russia actively applies in relation to Belarus. The main finding of my thesis is the fact that in the Belarusian state media the political crisis that takes its beginning in 2020 is presented in the context of the geopolitical struggle for the post-Soviet space, which is closely related to the optics of the foreign policy of Russia. According to the Belarusian state media, the Baltic States, Poland, the Czech Republic and Ukraine are the primary informational and military threats to Belarusian state sovereignty, meanwhile Russia faces the common challenge of maintaining stability in the Eastern European region. The media image of members of the opposition movement is presented in Belarusian state media in the context of actors of foreign influence who, according to the media discourse, are a threat to the sovereignty of Belarus, which is inextricably linked to the person of A. Lukashenko.